

המפלגה הקומוניסטית הישראלית

דו"ח הוועד המרכזי

לוועידה ה-27

נצרת, 11-13 בדצמבר 2014

מנסיגה ללמידה והתעוררות

1. ההתפתחויות הפוליטיות בין ועידה לוועידה
2. תוצאות הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות
3. לבנייתה של חזית אנטי-פשיסטית יהודית-ערבית רחבה
4. מעמד העובדים בישראל ותפקיד הקומוניסטים
5. המפלגה: אפשר אחרת חייבים לשנות
6. לחדש את חד"ש

1. ההתפתחויות הפוליטיות בין ועידה לוועידה

הוועידה ה-27 מתקיימת ערב ציון 95 שנים לייסוד המפלגה הקומוניסטית בארץ. זו הזדמנות להעמיק ללמוד את ההיסטוריה הזאת, שהיא מצעד מעורר גאווה, אשר לא חסרו בו קשיים רבים שאתגרו את המפלגה. אך היא עמדה במבחנים והתגברה על המכשולים, תוך פיצוי על ההפסדים. ההתמדה בדרך לא הייתה אפשרית ללא הידוק האחיזה באידיאולוגיה המרקסיסטית-לנינית המהפכנית והאינטרנציונלסטית וללא חיזוק הארגון המפלגתי. זה מה שאירע ב-1958, כאשר הפסידה המפלגה את מחצית ייצוגה בכנסת בשל טעות זמנית של המנהיג הלאומי המצרי ג'מאל עבד אלנאסר בעמדתו כלפי ברית המועצות והקומוניזם. זה מה שהציל את המפלגה בהתמודדות עם תוצאות הפילוג בשנת 1965, כמו גם בתקופה שלאחר המכה הרצינית והמכאיבה של קריסת ברית המועצות והגוש הסוציאליסטי במזרח אירופה. זו צריכה גם להיות תגובתנו נוכח הנסיגה שחווינו בשתי מערכות הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות, שהתקיימו בשנת 2013. תוצאות הבחירות לא היו מקריות. לכן עלינו לנתח את הגורמים לנסיגה, להבחין בסכנה ולהתגייס לחיזוק המפלגה עם הפנים לעתיד.

מערכות הבחירות האחרונות לכנסת ולרשויות המקומיות התקיימו בתנאים פוליטיים מיוחדים במזרח-התיכון, שהתאפיינו בסכנות מידיות רבות, אך גם בתקוות. במישור הבינלאומי, העולם ממשיך להימצא במצב של מלחמה, שלמעשה לא פסקה גם אחרי קריסת המחנה הסוציאליסטי, שקיומו שימש בידי ארצות-הברית עילה למרוץ החימוש ולמעשי תוקפנות. לא רק שברית נאט"ו הצבאית-פוליטית לא נעלמה אחרי התפוררות ברית וארשה, אלא היא אפילו הורחבה עם צירוף מדינות נוספות, לרבות כאלה שנכללו בעבר במחנה הסוציאליסטי ובברית-המועצות. גם התוקפנות של ברית נאט"ו גברה. על כך מעידים תפקידה ומזימותיה של ארה"ב באזור במסגרת המדיניות המכונה "מזרח תיכון גדול וחדש" - ביטוי שבו השתמשה שרת החוץ של ארה"ב דאז קונדוליזה רייס.

מימוש מדיניות זו החל במלחמות בעיראק ובאפגניסטן, שהוצגו כתגובה על אירועי ה-11 בספטמבר 2001. זה לא יפתיע אם בימים יבואו ייחשפו נתונים חדשים לגבי כל מה שהיה כרוך באירועים הנ"ל. ארה"ב מצידה ניצלה את האירועים היטב, כאשר תחת המטרייה של "מאבק בטור", גם קבעה מהו טרור וגם כבשה את אפגניסטן והחריבה וחילקה את עיראק. ארה"ב וגרורותיה באזור, לרבות ישראל, אשר כינו את תנועת ההתנגדות הלבנונית ובראשה חיזבאללה כתנועה טרוריסטית – פעלו להכניע תנועה זו באמצעות עוד מלחמה תוקפנית שניהלה ישראל ב-2006, בעידודם ובתמיכתם של שליטים ריאקציוניים בעולם הערבי, כולל בלבנון. אך התוצאה לא השביעה את רצונם.

חלוקת סודן בשנת 2011 ביטאה את מדיניות ארצות-הברית, החותרת לפורר כל מדינה על בסיס עדתי, וגם מנוצלת ללחץ בלתי פוסק על מצרים בנושא השימוש במי הנילוס. אחריות לתוצאה של חלוקת סודן מוטלת גם על השלטון בסודן, המנהל מדינה שאין בה דמוקרטיה. לישראל הייתה מעורבות רצינית בחלוקת סודן, ושמענו את נתניהו אומר, כי מה שהיה סוד אתמול - גלוי היום.

אנו רואים סימנים להתחדשות המלחמה הקרה בהתערבות באוקראינה, באימונים הצבאיים שמנהלות המדינות הבלטיות, וגם באימונים של ארה"ב וישראל על איראן, בעיקר בנושא הנשק הגרעיני. כזכור ארה"ב טענה להימצאותו של נשק גרעיני בעיראק. אבל אחרי שביצעה את המלחמה התוקפנית, גם ארה"ב הודתה שבעירק כלל לא היה נשק כזה.

במסגרת התנאים המיוחדים באזור, תופסות מקום מרכזי ההתקוממויות העממיות הרחבות שהתרחשו בתוניסיה (סוף 2010) ובמצרים (2011) בדרישה לזכויות דמוקרטיות, לחיים בחופש ובכבוד, לעבודה ולדיור לאזרחים. בתוניסיה ובמצרים לא הייתה התערבות חיצונית ישירה נגד ההתקוממות. אך תוצאותיה לא עמדו בציפיות ההמונים, משום שהיא נותבה לטובת כוחות ריאקציוניים מבחינה פוליטית, חברתית וכלכלית, בהם תומכים כוחות חיצוניים, בינלאומיים וערביים. בהמשך, התנגדות העמים לשלטון האחים המוסלמים סילקה אותם מהשלטון במצרים (ב-2013) ובתוניסיה (ב-2014).

ההתקוממות העממית בלוב לוותה במעורבות נפשעת של כוחות נאט"ו, שחתרו להשתלט על מקורות נפט באיכות גבוהה.

בסוריה, חוגים רחבים בקרב העם הביעו את רצונם ברפורמה פוליטית וכלכלית. אך לא עבר זמן רב עד שהתברר, כי כוחות פנימיים ובעיקר חיצוניים מעשרות מדינות, שמו לעצמם כמטרה להכות בסוריה, באחדותה ובעם הסורי. מטרתם - לפורר את סוריה כמדינה, כיחידה גיאוגרפית, כעם, וזאת באמצעות הפלת המשטר הסורי. למשימה זו גויסו כוחות רבים ובצורות שונות, כאשר לכל צד תפקיד מוגדר. עם הכוחות האלה נמנים ארה"ב, ישראל, תורכיה, נאט"ו, קטאר, סעודיה, ירדן וכוחות מלבנון. מעורבות גלויה זו נמשכת עד היום ואחראית לפשעים חמורים.

אחרי לחצים ואיומים מצד ארה"ב ומדינות אחרות ובצל התקפות ישראליות תכופות שביצע חיל האוויר, ובמיוחד בצפון מערב סוריה, התפרקה סוריה מכל הנשק הכימי שהיה ברשותה. למרות זאת, גויסו עשרות אלפי טרוריסטים שכירי חרב. נוסף לכוחות שהיו בסוריה עצמה, פועלים בה כל מיני ארגונים שכינוייהם דאע"ש, ג'בהת אלנוסרה, הצבא החופשי ועוד. אין בין ארגונים אלה הבדלים מהותיים: מטרתם משותפת וגם האמצעים הנפשעים המחרדים שהם נוקטים זהים.

ממשל אובמה הכריז בספטמבר 2014 על הובלת קואליציה למלחמה בארגון דאע"ש בעירק. המטרה הזאת נבחרה בצורה סלקטיבית, כדי לשמור על האינטרסים של ארה"ב באזור. הממשל של ארה"ב הצליח לגייס בעלות ברית לקואליציה זו, המתכננת תקיפות בתוך סוריה אפילו בלי תיאום ובלי הסכמת ממשלתה. גם במקרה זה אנו עדים לחלוקת תפקידים בין המדינות השותפות: סעודיה מאמנת כוחות "מתונים", ארה"ב תומכת צבאית, ישראל מתערבת. על הפרק – הכרזה על אזור חיץ בסוריה, בדומה ל"רצועת הביטחון" שהפעילה ישראל בדרום לבנון בשנים 1985-2000. זאת מזימה גלויה שמטרתה - לפורר את סוריה ולסלק מהשלטון משטר המתנגד למדיניות ארה"ב.

שורה של מדינות נוקטות עמדות המתנגדות למדיניות ארה"ב באזור: רוסיה, סין, איראן, הודו, דרום-אפריקה ואחרות. המסקנה היא, שקיים קוטב אחר מול המדיניות התוקפנית של ארה"ב ושל ברית נאט"ו, אשר מיישמת את התכנית המכונה "מזרח תיכון חדש", שיהיה נקי מכוחות המתנגדים להן. זה מה שניצב מאחורי המזימה נגד סוריה, נגד איראן ונגד ההתנגדות הלבנונית. סוריה הביעה את הסכמתה לפתרון מדיני של המשבר ולהשמדת הנשק הכימי. אך האופוזיציה הנתמכת בידי כוחות האימפריאליזם והריאקציה מתעקשת לתמוך בכוחות אשר זורעים חורבן, הרס ומוות.

בארגונים המפלגתיים התנהלו ויכוחים לגבי ההתרחשויות בסוריה, וההתגברות על הבלבול שנתגלה דרשה מאיתנו מאמצי הסברה ודיון ארוך.

ההתפתחויות באזור הבלויטו והעמיקו את הפילוגים שתוכננו על רקע עדתי. על רקע זה נהיה "טבעי" לנוסף במושגים עדתיים מסתגרים המטיחים האשמות בכפירה מצד מוסלמים, נוצרים, שיעים, סונים וכו'. התנהגויות מסוכנות אלה הן כלי ליישום תכניות הפילוג, כפי שניתן לראות באירועים בעיראק, בסוריה, בלבנון, במצרים ובסודן.

הפילוג הפנימי במדינות הערביות נועד להוביל לפירוקן למדינות קטנות, כדי להקל את בליעתן. על רקע זה חולקו סודן ועיראק, ונמשך הניסיון לחלק את סוריה וכן להפריד בין הגדה המערבית לרצועת עזה בפלסטין. למצב זה נודעת השפעה הולכת וגדלה על המיעוט הלאומי הפלסטיני בישראל. ברוח זו פועלים כוחות פונדמנטליסטים וכוחות המתיימרים להיות לאומיים, הנתמכים פוליטית וכספית בצורה גלויה בידי מדינות המערב, ובמיוחד בידי סעודיה וקטאר.

ההתפתחויות בשאלה הפלסטינית

ארה"ב, המציגה עצמה כרודפת חופש וחירות, היא הגורם העיקרי להמשך הכיבוש הישראלי והיא התומכת במלחמות התכופות שמנהלת ישראל נגד העם הפלסטיני. ארה"ב אינה יכולה להיות הפתרון, שכן מדיניותה היא הבעיה.

למלחמה התוקפנית שניהלה ישראל נגד העם הערבי הפלסטיני בעזה בקיץ האחרון היו מטרת מוגדרות:

- רצח והרס על בסיס גזעני נגד עם מדוכא זה סימן מובהק לפאשיזם. הרצח הוא מטרה בפני עצמה וכך התנהגה ומתנהגת ישראל.
- הכשלה של כל פיוס פלסטיני וכל ממשלת אחדות. ישראל טענה תחילה שמחמוד עבאס, הנשיא הפלסטיני, אינו מייצג את העם הפלסטיני. כאשר הושג פיוס, התנגדה ישראל שתנועת חמאס תהיה חלק מכל משא-ומתן בטענה שזו תנועה טרוריסטית.
- יצירת תנאים ונושאים חדשים למו"מ כדי להרחיק את הדיון בשאלה העיקרית והיא - הקמת מדינה פלסטינית עצמאית בצד ישראל. גם הרחבת ההתנחלויות וההפקעות, ובמיוחד בירושלים המזרחית וסביבה, נועדה לשרת מטרה זו.
- הפרדה בין רצועת עזה לגדה המערבית, תוך ניצול המזימה של חמאס ומצרים בשלטון מורסי להקמת ישות נפרדת ברצועה. זו הסיבה למעבר של חאלד משעל, מנהיג חמאס, מסוריה לקטאר ולתורכיה, התומכות בהשגת מטרה זו.

מטרותיה של ישראל לא הושגו במלחמת לבנון 2006 ובמלחמת עזה 2014 בגלל ההתנגדות ההרואית לכיבוש ולמלחמה התוקפנית הנפשעת. מאחר שישראל לא השיגה ניצחון במלחמות אלה, העמיק הוויכוח בין המרכיבים של ממשלת נתניהו.

גובר בידודה של ישראל בעולם. הרוב המכריע של עמי העולם מתנגד למדיניותה התוקפנית של ממשלת ישראל. התנגדות זו באה לידי ביטוי בהפגנות נגדה ברחבי העולם, כולל בישראל, וכן בהחלטות חשובות של ממשלות (רוסיה, שבדיה, קפריסין, רוב המדינות באמריקה הלטינית) ושל פרלמנטים (בריטניה, ספרד) להכיר במדינה פלסטינית עצמאית. הדרישה הברורה של אש"ף להכיר במדינת פלסטין בקווי ה-4 ביוני 1967 ולקבלה כחברה מלאה באו"ם צוברת תמיכה, ויישומה יתרום תרומה חשובה להסדר שלום ישראלי-פלסטיני.

כל ניסיון לזלזל בהתנגדות ובתרבות ההתנגדות – הוא טעות ומשגה. זכותו של כל עם החי תחת עול הכיבוש להתנגד לו ולהיאבק בו בכל צורה שהוא בוחר. מפלגתנו, התומכת במאבק העמים לשחרור, שוללת עם זאת פגיעה באזרחים.

קיים קשר הדוק בין השאלות הפלסטינית, הסורית, הלבנונית והעיראקית, ולכן אין מקום להיות סלקטיביים בעמדות. מטרת התוקפנות היא אחת.

בשנים האחרונות מופעלים על העם הפלסטיני לחצים להשלים עם תהליך עקר של משא-ומתן עם ישראל. דווקא בשנים אלה הרחיבה ממשלת ישראל עוד יותר את מפעל ההתנחלות, וזאת בתמיכה ובהעלמת עין מצד נתנה החסות, ארה"ב, ומצד בעלות בריתה. השאלה המתחייבת היא, למה לא מפעילות ארה"ב ושותפותיה על ישראל לחץ דומה לזה שהופעל על איראן בנושא הפיתוח הגרעיני, ולמה הלחץ מכון רק לעבר הצד הפלסטיני?

תכנית מק"י לשלום קבע הייתה ונתרה הדרך להבטחת עתיד של שלום וביטחון לעם הפלסטיני ולהמוני העם היהודים והערבים בישראל.

כפי שפירטנו בוועידתנו ה-26, תכנית השלום כוללת את היסודות הבאים: נסיגת ישראל מכל השטחים הערביים הכבושים מאז יוני 1967; הקמת מדינה פלסטינית עצמאית בגדה המערבית, לרבות בירושלים המזרחית, וברצועת עזה, בצד מדינת ישראל; פירוק כל ההתנחלויות בשטחים הכבושים; פתרון בעיית הפליטים הפלסטינים בהתאם להחלטות האו"ם (המכירות בזכותם לבחור בין שיבה למולדתם לבין קבלת פיצויים) ובמיסגרת המשא-ומתן לשלום הישראלי-פלסטיני; השבת רמת הגולן לסוריה; נסיגה מכל השטח הלבנוני (לרבות חוות שבעא); כיבוד הריבונות והשלמות הטריטוריאלית של כל המדינות באזור, לרבות מדינת ישראל והמדינה הפלסטינית העצמאית; פירוז המזרח-התיכון מנשק גרעיני ומכל סוגי הנשק להשמדה המונית, לרבות כימי וביולוגי.

מול קולות הייאוש מהאפשרות להיחלץ ממעגל המלחמות ומול הניסיון לטעון כאילו הכיבוש וההתנחלויות הם בלתי-הפיכים, אנו שבים ומדגישים בוועידתנו ה-27, כי קיימת אפשרות, עקרונית ומעשית כאחת, להשגת השלום הצודק והיציב והיא - סיום הכיבוש והקמת המדינה הפלסטינית העצמאית בצד מדינת ישראל.

מק"י ממשיכה לראות כחובתה הראשונה במעלה לפעול לאחדות מאבק רחבה ביותר של יהודים וערבים נגד פשעי הכיבוש, נגד ההתנחלויות ולפתרון שלום צודק ויציב.

גורל שני העמים, הישראלי והפלסטיני, תלוי בסיום הכיבוש ובכינון שלום של צדק ושכנות טובה, אשר יקל על התגייסותם של המוני העם בישראל למערכות נגד העוולות החברתיות, נגד האפליה, הגזענות וסכנת הפאשיזם, ולמען חיים של שוויון וצדק חברתי.

בעקבות מערכות הבחירות

המצב האזורי הנוכחי, ההרכב הימני של ממשלת ישראל בראשות נתניהו, הגזענות הגואה, החוקים הפאשיסטיים, מדיניות ההפרטה, המערכה סביב מה שנקרא "המדינה היהודית", מתווה פראוור, התוכנית לגיוס הנוצרים, ההצעות לחילופי אוכלוסייה – כל אלה יחד מילאו, ללא ספק, תפקיד בשתי מערכות הבחירות האחרונות. היינו עדים להתגייסות כספית, פוליטית ותקשורתית נגד הכוח העקרוני הוותיק, שמייצגות מק"י וחד"ש. מערכת הבחירות בעיר נצרת היא דוגמה מובהקת לכך.

איננו מצביעים על הגורמים האלה כדי להתחמק מניתוח ההשפעה שהייתה לגורמים סובייקטיביים על הנסיגה בכוחנו. חומר מפורט בנושא, הכלול בדו"ח לוועידה, מתבסס על החלטת הוועד המרכזי בעניין סיכום מערכת הבחירות, שהתקבלה פה אחד. מאחר שדו"ח הוועד המרכזי לוועידה ה-27 מנתח ביסודיות את המרכיב הסובייקטיבי, ההערות להלן נוגעות רק בכמה סוגיות.

בשתי מערכות הבחירות שנערכו ב-2013 (לכנסת ולרשויות המקומיות), לא הבלטנו בצורה מספקת את הייחודיות הפוליטית והרעיונית שלנו מול היריבים. במיוחד לא פעלנו לחשיפתם ולהדגשתם של הקשרים של יריבינו עם הריאקציה של מדינות המפרץ נגד סוריה. היריבים שתקו בנושא הזה, ואילו אי-הבלטת הייחודיות הפוליטית שלנו שירתה אותם.

בשתי מערכות הבחירות האחרונות בלט יותר התפקיד המרכזי של מעורבות ההון, ולכך יש מחיר פוליטי, המסכן את המבנה החברתי של האוכלוסייה הערבית.

מפלגתנו, יחד עם התנועה הקומוניסטית והפועלית, עמדה ועומדת על בסיס עקרוני. היא תורמת את תרומתה, יחד עם חד"ש ובנק", במאבק נגד המדיניות התוקפנית הגזענית ונגד איום הפאשיזם, אשר מובילה ממשלת נתניהו, שהיא ימנית יותר וקיצונית יותר מכל הממשלות שקדמו לה.

המסר של הוועידה ה-27 הוא – הסקת מסקנות מהנסיגה שהייתה, תיקון הטעויות ויציאה לדרך במלוא האמון. נוכל להתגבר על נקודות תורפה שלנו, כאשר ניישם את המסקנות החשובות הבאות:

- יש לנו ייחודיות – אותה נמשיך להבליט בגאווה.
- יש לנו עקרונות – בהם נדבק.
- ישנן נורמות מוסריות, שהן חלק אינטגרלי מהאידיאולוגיה הקומוניסטית, ועליהן נקפיד.
- בכל סוגיה נדון באופן מאוזן – לא נקל ראש בחולשות, אך גם לא נפריז בהערכתן. מידתיות היא מושג פילוסופי ומעשי חיוני ביותר לקידום מאבקנו.
- ובעיקר, לא נכנע לייאוש ולתסכול ונמשיך לפעול יחד, יהודים וערבים, למען עתיד של שלום, שוויון, דמוקרטיה וקידמה חברתית.

2. תוצאות הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות

בינואר 2013 התקיימו הבחירות לכנסת ה-19, ובאוקטובר של אותה שנה נערכו הבחירות המוניציפאליות. שתי מערכות הבחירות ב-2013 התקיימו בתנאים פוליטיים קשים, אותם אנו מביאים בחשבון בניחוח התוצאות (ר' בפרק ההתפתחויות הפוליטיות בין ועידה לוועידה).

אך מוסדות המפלגה בחרו לשים במרכז הדיון לקראת הוועידה את החולשות הפנימיות במפלגה עצמה, הן ברמת הראייה האסטרטגית והפוליטית, הן ברמות הארגון והטקטיקה. בשל כך, החליט הוועד המרכזי של המפלגה ב-8 בנובמבר 2013, מיד אחרי פרסום התוצאות של הבחירות לרשויות המקומיות, לכנס ועידה שלא מן המניין לדיון במצבה הפוליטי והארגוני של המפלגה (ר' דיון מפורט בפרק על המפלגה).

הבחירות לכנסת ה-19

בבחירות לכנסת ה-19 שמרה חד"ש על ארבעת המנדטים שהיו לה בקדנציה הקודמת. בהשוואה לתוצאות הבחירות לכנסת ה-18, שנערכו בשנת 2009, מספר המצביעים שנתנו בנו את אמונם ב-2013 – 113,610 – גדל ב-1,309, אך נרשמה נסיגה בשיעור הקולות: מ-3.3% מהקולות בבחירות לכנסת ה-18 ל-3% בבחירות לכנסת ה-19.

לצורך ניתוח התוצאות עלינו להביא בחשבון שבבחירות לכנסת ה-18, חד"ש דווקא עלתה משלושה מנדטים לארבעה וכוחה האלקטורלי גדל ב-22% בהשוואה לתוצאות הבחירות לכנסת ה-17, שבהן קיבלה חד"ש 86,092 קולות, שהיו 2.7% מכלל הקולות.

לפני הבחירות לכנסת הערכנו, ובצדק, כי החיבור ברשימה אחת בין הליכוד בראשות נתניהו לבין "ישראל ביתנו" בראשות ליברמן מבטא ניסיון של הימין להחזיק בשלטון למרות היחלשות התמיכה הציבורית בו. התוצאות אישרו את הערכתנו, שכן הרשימה המשותפת הפסידה מסך הקולות ומהייצוג שהשיגו שתי הרשימות ב-2009. בבחירות התחזקה רשימת "הבית היהודי" הימנית הקיצונית בראשות בנט, שתרמה את כוחה לממשלת נתניהו.

אולם נתניהו נותר בשלטון בעיקר הודות למפלגת "יש עתיד" בראשות יאיר לפיד, שהשיגה 19 מנדטים בהתחזותה למבטאת המחאה החברתית ולנציגת "מעמד הביניים".

פעילי מק"י ושותפיהם בחד"ש ניהלו מערכה פוליטית מורכבת הן בציבור הערבי והן בציבור היהודי. מול הקו הלאומני המצדיק את הסדר החברתי הקיים והתומך בהדרת האוכלוסייה הערבית מהמגרש הפוליטי, שהציגו מרבית המפלגות הציוניות, הציגה חד"ש מצע חברתי מתקדם, המתבסס על ערכים

סוציאליסטיים, על מאבק בכיבוש, על הגנת המרחב הדמוקרטי, על חתירה לשוויון זכויות, ואשר מיישם את העיקרון של שותפות יהודית-ערבית.

על התוצאות שהשיגה חד"ש השפיעה לרעה אווירת הייאוש שהתחזקה בקרב חוגים שונים. אווירה זו באה לידי ביטוי בירידת שיעור ההצבעה בבחירות לכנסת ה-19. בבחירות אלה היה שיעור ההצבעה הכללי 68% בלבד מבעלי זכות הבחירה, אך בקרב האזרחים הערבים השיעור היה נמוך במיוחד - 56% בלבד.

הבחירות נערכו חצי שנה לאחר ש"האחים המוסלמים" הגיעו לשלטון במצרים, ושינוי זה תרם לחיזוק המעמד הציבורי של התנועה האסלאמית ושל שותפיה ברשימת רע"ם-תע"ל בקרב המצביעים הערבים.

הבחירות לכנסת חשפו פעם נוספת את התופעה המסוכנת של "כסף פוליטי" – של רשימות הקונות את תמיכתם של מצביעים ערבים ובכך מכתומות את מערכת הבחירות באינטרסים זרים.

אנו מעריכים כי מק"י ושותפיה בחד"ש לא מיצו את פוטנציאל הקולות שיכולנו לקבל גם בגלל סיבות פנימיות: חולשות ארגוניות בסניפים, גיוס לקוי של חברים ואוהדים וחולשת מעמדנו בקרב הבוחרים הצעירים.

הבחירות לרשויות המקומיות

הבחירות לרשויות המקומיות הן הזדמנות חשובה לתרגום הקו הפוליטי של המפלגה לצעדים מוחשיים, אשר ישפרו את חייהם של התושבים המוחלשים. צורך זה בוער במיוחד ברשויות המקומיות הערביות, אשר לעיתים קרובות הן זירה של מאבק נגד מדיניות האפליה הממשלתית.

במהלך עשרות שנים צברנו ניסיון חשוב בניהול מערכות מקומיות למען דויר, שירותים חברתיים, תשתיות ומוסדות תרבות וספורט; בבניית קואליציות מקומיות; בניהול מערכות הבחירות עצמן תוך גיוס אלפי מתנדבות ומתנדבים, שהלכו מבית לבית. ביוזמתנו הוקם ועד ראשי הרשויות המקומיות הערביות כגוף ציבורי פעיל, שהתעמת לא אחת עם השלטון בדרישה לשוויון בתקציבים ולהגדלת מענקי האיזון, וגם השיג הישגים חשובים בתחומים אלה.

עבודתנו המוניציפאלית היא חלק מהותי בסדר היום המפלגתי הארצי והמקומי. לצערנו, לא ידענו למנף יוזמות שלנו, כמו יוזמת החקיקה החשובה של סיעת חד"ש בכנסת (2013) להשוואת מצבן של הרשויות המקומיות בדרך של איגום תשלומי הארנונה של הממשלה וחלוקתם בין כל הרשויות המקומיות לפי שיקולים של חוסן כלכלי-חברתי ושל מרכז ופריפריה.

המפלגה הדגישה תמיד, כי תפקידנו הוא לשנות את המציאות החברתית, המלאה בחוליים ובתופעות שליליות, ולא להיגרר למקומות מסוכנים, אשר עומדים בסתירה לעקרונותינו. למרות זאת, במקום שנצל את הבחירות המקומיות כדי לקדם פוליטיזציה של השיח הציבורי, החלטנו במקומות רבים, משיקולים אלקטוראליים צרים, לאמץ קו אשר אינו נאמן לדרכה הערכית של המפלגה. לתופעות אלה הייתה השפעה שלילית על הקאדר ועל הסניפים, וכן על הציבור הרחב.

מצבה של חזית נצרת הדמוקרטית העסיק את המפלגה שנים רבות, בהיותה של נצרת עיר מרכזית וחשובה של הציבור הערבי בארץ. היינו מודעים לחולשות שונות בסניף ובעבודתנו המוניציפאלית. אולם תוצאות הבחירות לעירייה ב-2013 מלמדות בצורה חד-משמעית כי הכשלים, עליהם הצבענו זמן רב, לא טופלו כראוי.

בעבר, כאשר הוקמו חזיתות מקומיות ביישובים ערביים, הן נתפסו ככוח לוחמני, אשר נאבק נגד החמולותיות, העדתיות והמשפחתיות, נגד הריאקציה ומשתפי הפעולה עם מדיניות האפליה הממשלתית, ונגד מדיניות זו עצמה. אבל בחלוף השנים, במקרים רבים היטשטש האופי הזה והפכנו עוד רשימה מני רבות, אשר נתפסת כמחפשת תפקידים והשפעה לטובתה, במקום לטובת התושבים.

העובדה שהמחלקה המוניציפאלית במק"י לא פעילה מזה שנים רבות, וכי לא נעשה ניסיון אמיתי לגבש תפיסה ארצית לגבי העבודה המוניציפאלית, תרמו למצב זה. נוסף לכך, לא ניתחנו את השינויים המואצים שהתחוללו בחברה הערבית מאז שנות השמונים ולא חידשנו את החזיתות והתכניות המקומיות בהתאם לשינויים החברתיים-פוליטיים. נשארנו במשך ארבעה עשורים עם אותו כלי פוליטי להתמודדות למרות כל השינויים החיצוניים ובתוך החזיתות המקומיות.

למרות שרשמנו לזכותנו מערכות מוצלחות רבות במהלך השנים, הן בחברה היהודית ובן בזו הערבית, ולא אחת עלה בידנו להשיג הישגים מוניציפאליים משמעותיים למענם נאבקנו, לא נעשה

בוועד המרכזי מאמץ מרכזי ללמוד את הגורמים להצלחות אלה, ולתרגם אותן לדפוסי עבודה כלליים, שיונחלו לכל ארגוני המפלגה.

מה היו חולשותינו העיקריות בעבודתנו המוניציפאלית?

- המפלגה נהגה להעריך את מצבה ביישובים השונים בחברה הערבית בהתבססה רק על מספר נבחרים הציבור מטעמנו ברשויות המקומיות, וזו גישה מטעה. במקרים אחדים, התוצאות הטובות בקלפיות התבססו על דילים, אשר סיפקו הצלחה נקודתית, קצרת טווח, אולם אינם משרתים אסטרטגית את הערכים שלנו כמפלגה קומוניסטית. אחת הדוגמאות הקיצוניות למצב זו: בישובים אחדים הדגשנו את חשיבות הבחירות לראשות הרשות המקומית אך זנחנו לגמרי את הרשימה לחברות במועצת הרשות. בבחירות קודמות נוצרו מצבים בעייתיים, כאשר זכינו בראשות הרשות המקומית אך הרשימה למועצת הרשות לא עברה את אחוז החסימה. לא שאלנו את עצמנו את השאלות הקשות לגבי יכולתנו לשנות ולהשפיע, ברוח העקרונות שלנו, בין אם בקואליציה ובין אם באופוזיציה.

- במקרים מסוימים בחרו כמה חברים, רובם צעירים, לצאת משורות המפלגה, לאחר שהרימו סיסמאות בדבר טוהר מידות, ניקיון ודבקות במרקסיזם-לניניזם והאשימו את המפלגה שסטתה מהדרך וזנחה את העקרונות האלה. בין צעירים אלה היו שהגיעו לעמדות בעייתיות מאוד ומוטעות מאוד, ועברו מהצד של חברים ושל תומכים במפלגה, לצד של אויבי המפלגה. להערכתנו זו התנהגות זו צבועה ואופורטוניסטית, המבטאת חולשה בחינוך הרעיוני בתוך המפלגה. ראינו דוגמאות של תופעה מזיקה זו בנצרת. מצער במיוחד, שתופעה זו לא נחשפה לראשונה ב-2013, אלא חזרה על עצמה בתדירות גבוהה בשנים האחרונות. חשוב לציין בהקשר זה, שהמפלגה ניסתה לקיים דיאלוג עם אחדים מאלה שבחרו לעזוב אותה, וכן קראה וקוראת להם לחזור לשורות המפלגה.

הטענה לפיה מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית סטתה מהמרקסיזם-לניניזם היא חסרת בסיס. טענה זו נוצלה במהלך ההיסטוריה של המפלגה ככיסוי להשגת מטרות הרחוקות מהאינטרסים של המפלגה והמחבלות באחדותה.

מפלגתנו היא מפלגה מרקסיסטית-לנינית ושותפה לעמדות המהותיות ביותר של התנועה הקומוניסטית הבינלאומית: המאבקים למען השלום, למען השוויון ולקידום הצדק החברתי, נגד הקולוניאליזם ולמען זכויות העמים, נגד הצינונות ונגד הריאקציה העולמית והערבית. למפלגתנו עקרונות אידיאולוגיים מוצקים, נקודת מוצא מעמדית ותפיסות פוליטיות שעמדו במבחנים רבים. עשינו גם טעויות, אותן צריך לתקן ולהפיק מהן לקחים, אבל מצב כזה היה היוצא מן הכלל.

סיכום הבחירות לרשויות המקומיות 2013

מבחינת מק"י וחד"ש, תוצאות הבחירות המוניציפאליות 2013 היו קשות במיוחד. בבחירות אלה איבדה חד"ש את הרוב המוחלט בקרב ראשי הרשויות המקומיות הערביות, שהיה לה עד אז. כואב במיוחד היה אובדן ראשות העיר נצרת - לראשונה מאז הניצחון ההיסטורי של חזית נצרת ב-1975, לפני כארבעה עשורים. איבדנו גם את רשות העיר טמרה (שם אפילו לא עלינו לסיבוב השני), ואת ראשות המועצות המקומיות ביישובים כמו עראבה ודיר חנא באזור בקעת בית נטופה. תוצאות בעייתיות נרשמו גם בת"א-יפו, בעכו, בבענה, בדיר אלסד, באבו סנאן.

באותה מערכת בחירות נרשמו בכל זאת גם תוצאות טובות: ההישג של חד"ש ביפיע, שם נבחר חבר הוועד המרכזי של מק"י עמרן כנאנה לראשות המועצה כבר בסיבוב הראשון; ההישג בכפר אכסאל, שם שמרנו על ראשות המועצה; התוצאות החיוביות בחיפה (עלייה במספר הקולות ובשיעור המצביעים לחד"ש) ובשפרעם; והעלייה בכוחה של הרשימה המשותפת בנצרת עילית (מ-2 ל-3 נציגים במועצת העיר). ביישובים שונים בגליל השיגו רשימותינו שלישי ויותר של הקולות. ביישובים עילבון וכאוכב אל-הייג'א, התוצאות בבחירות לראשות המועצות היו צמודות מאוד ומספר קולות קטן מאד מנע זכייה של מועמדי חד"ש בראשות רשויות מקומיות אלה.

הניסיון שצברנו בת"א-יפו מלמד, שניתן לבנות קואליציות רחבות ולהציע אלטרנטיבה משמעותית מול ההגמוניה הממסדית. עם זאת חשוב להדגיש את ההבדל בין תוצאות המאמץ שלנו במסגרת התנועה והרשימה "עיר לכולנו", שהוקמו ביוזמתנו לקראת הבחירות לעיריית ת"א-יפו בשנת 2008 - שהיו מוצלחות במיוחד (חמישה מושבים במועצת העיר ותמיכה של 34% מהבוחרים במועמדות של ח"כ דב חנין לראשות העיר), לבין התוצאות שהושגו בבחירות של 2013 (שלושה מושבים ותמיכה של 9% במועמדה לראשות העיר). ערב הבחירות בשנת 2013 פחתה השפעתנו במוסדות "עיר לכולנו", ולמרות זאת עלה בידינו להביא לחבירה של "חזית יפא" לרשימה, להבטיח את אופייה היהודי-ערבי ולהשיג ייצוג לאוכלוסייה הערבית במועצת העיר.

חשוב לציין, כי חברינו נטלו חלק פעיל ברשימות מקומיות חדשות בעיר רחובות (שם השיגה רשימת "כיכר העיר" שני נציגים במועצה) ובבנימינה-גבעת-עדה, וברשימה המשותפת היהודית-ערבית בכרמיאל.

בעקבות תוצאות הבחירות לראשות הרשויות המקומיות, נרשמה נסיגה ברורה במעמד חד"ש בוועד ראשי הרשויות המקומיות הערביות, אשר הונהג בשלוש הקדנציות שקדמו לבחירות אלה בידי חברי הנהגת חד"ש ראמז ג'ראסי ושאוקי חטיב.

בדיונים בוועד המרכזי של המפלגה, הודגשו הסיבות הבאות לתוצאות הבלתי-מספקות בבחירות המקומיות ב-2013:

- התרחקות מפוליטיזציה של מערכות הבחירות, והצבת המטרה של ההישג האלקטוראלי, ובמיוחד בבחירת ראש הרשות, כיעד מרכזי, אפילו כאשר זה בא על חשבון פשרות ערכיות בעייתיות. הייתה זו טעות קשה שהובילה להחלשתנו כחלופה השונה מהותית מחלופות אחרות. במקום זאת, היינו צריכים לתת משקל רב יותר למאמצים לבניית קואליציות על בסיס פוליטי ויציב, ולחיזוק הקשר עם הציבור, ובכך לתרום לפוליטיזציה של המערכה.

- לא הדגשנו מספיק את הייחודיות הפוליטית והרעיונית שלנו בהתמודדות מול המתחרים ומול החלופות האחרות. הזנחנו במיוחד את העמדות שלנו בשאלת סוריה ואת הביקורת שלנו על הקשר של כמה מהכוחות הפוליטיים המרכזיים בחברה הערבית עם הריאקציה הערבית במפרץ הפרסי. במערכת הבחירות הזאת לא הבלטנו מספיק את חשיבות החלופה האינטרנציונאליסטית היהודית-ערבית, שאנו מציעים.

- בכמה מהרשויות שהיו בהנהגתנו עד לבחירות האחרונות, לא הושקע מספיק בבניית קשר יציב עם הציבור הרחב. נקודה זו בלטה גם בסיכומים שערכנו סניפי מפלגה שונים.

- על תוצאות הבחירות השפיעה החולשה הארגונית המתמשכת בכל הרמות, ובמיוחד חולשת מוסדות ההנהגה המפלגתיים, ובמיוחד המוסדות הארציים. חולשה זו באה לידי ביטוי בהזנחת תפקידם ומעמדם של המפלגה ושל מוסדותיה; בחריגה מתרבות העבודה הקבוצתית במסגרת המוסדות; בפילוגים המסוכנים בקרב חברינו ביישובים שונים; בזלזול בהיררכיה הארגונית של המוסדות, שהתבטא במיוחד בהעדפת שיקולים מקומיים על פני הנחיות ותכניות של המוסדות הארציים והמחוזיים. בכמה מקרים, אי-כיבוד החלטות וההנחיות של המוסדות המרכזיים תורץ בטענה בדבר "התנגדות למעורבות חיצונית בנעשה בסניפים", ובנימוק לפיו ההנהגה המקומית "מבינה טוב יותר את המצב בתוך הישוב". טענות אלה סותרות את עקרונות הארגון הקומוניסטי. ביטויים נוספים לחולשה ולסטייה מהנורמות הארגוניות המקובלות היה הוויכוח הלא-ענייני והלא-מכבד שניהלו חברים, אשר במצבים מסוימים יצר מתח מיותר בישיבות חשובות על חשבון הדיון הענייני, כמו גם השימוש הלא-תקין בפייסבוק וברשתות חברתיות אחרות.

- לפילוגים בסניפים הייתה השפעה שלילית על התוצאות. למרות המאמץ שהושקע בניסיונות לפתור את הבעיות בכמה מהסניפים, לרוב לא הצלחנו למצוא פתרון לחילוקי הדעות. בכמה מהמקרים התרשמנו, שחלק מהפעילים ומההנהגה המקומית מתעקשים לדבוק בעמדות מוטעות במקום לעשות מאמץ ולפתור את הבעיות בסניפים לפי התקנון ובהתאם לנורמות האירגוניות של המפלגה. בכמה מקרים, טעויות אלה של חלק מהפעילים ומההנהגה המקומית נבעו משיקולים צרים ביותר.

- נוסף לחולשות הכלליות שנחשפו, היו ביישובים שונים גם נסיבות מקומיות, והסיבה לכישלון אינה זהה בכל המקרים. על התוצאות השפיעו גם גורמים רבים הקשורים במצב המקומי, שאותם חשוב ללמוד ולנתח באומץ רב.

בסיכום, עלינו להפיק את הלקחים ממערכת הבחירות לרשויות המקומיות הן במישור הארצי והן בכל יישוב ויישוב. זו חובתנו להיות אמיצים בהסקת המסקנות, בביקורת ובביקורת עצמית. דרישות אלה מופנות בעיקר למוסדות ההנהגה הארציים של המפלגה.

הוועד המרכזי יקיים דיון עומק בשאלת השלטון המקומי בישראל בכלל, והשלטון המקומי ביישובים הערביים בפרט. הדיון יסכם באופן בקורתי את התקופה בה הובלנו מספר גדול של רשויות מקומיות ערביות ואת ועד ראשי הרשויות הערביות. הדיון גם יבחן את אופן ההתמודדות בבחירות המקומיות ושאלת הבריתות המקומיות, את סוגיית הניהול הארצי של מערכת הבחירות המקומיות, לרבות יישום המדיניות הארצית בנושא, גם בשאלת המועמדים לראשות, בסניפי המפלגה.

3. לבנייתה של חזית אנטי-פשיסטית יהודית-ערבית רחבה

בשנים האחרונות הזהירה המפלגה הקומוניסטית הישראלית שוב ושוב מפני ההידרדרות הפשיסטית בישראל. מק"י לא הפסיקה להתריע מפני האיום החריף על המרחב הדמוקרטי בישראל אשר מציבות ממשלות הימין והפוליטיקה שמקדמות מפלגות המתנחלים, ונוכח אוזלת ידיהן של מפלגות האופוזיציה הציוניות.

עוד בוועידתנו ה-24 (2002) סיכמנו: "מק"י מעריכה, כי קיים איום רציני על עצם קיום המשטר הבורגני-דמוקרטי בישראל ועל קיומם של כלל החירויות הדמוקרטיות וההישגים החברתיים. השילוב של כיבוש מתמשך, לאומנות אנטי-ערבית קיצונית, גזענות, קנאות דתית, קיטוב חברתי מעמיק ודמגוגיה סוציאלית יוצר את הרקע לתהליכי פשיזציה ולהתגברות סכנת הפשיזם. שוב הוכח, כי עם המדכא עם אחר אינו יכול להיות חופשי".

הקרקע להתפרצות פשיסטית חריפה ומאיימת, שהיינו עדים לנו השנה, הוכשרה באידיאולוגיה ובפרקטיקה של כיבוש, התנחלויות, נישול והעמקת הפערים החברתיים.

פשעי המלחמה בעזה והתפרצות פשיסטית בישראל

המלחמה הנפשעת שגלגלה ממשלת ישראל על עזה תחת השם "צוק איתן" (קיץ 2014), על רקע ההסתה הפרועה נגד העם הפלסטיני והנהגתו, הייתה זרז (טריגר) להתפרצות פשיסטית אלימה בעלת מאפיינים חדשים. ההתפרצות ביטאה עליית מדרגה במפלס של האלימות הפשיסטית, של הגזענות, של המונוליתיות הפוליטית ושל השתקת זכות המחאה והביקורת, תוך פגיעה בוטה בכללי המשחק של הדמוקרטיה הבורגנית על כל מגבלותיה, ותוך מתקפה גזענית נגד המיעוט הלאומי הערבי ופגיעה בו: ריבוי מעשי תקיפה כלפי ערבים ברחובות ובאוטובוסים; פיטורי עובדים ערבים ממקום עבודתם; קריאות לחרם על עסקים; מסע הדה-לגיטימציה כלפי הקולות שמתחו ביקורת על המלחמה, לרבות צעדי הפחדה והשתקה גם כלפי עיתונאים, אקדמאים, פוליטיקאים ואנשי רוח יהודים, המבטאים עמדות ביקורתיות; הפיכת אמצעי התקשורת וערוצי הטלוויזיה לשופר של קול אחד, המשדר מגרונו של דובר צה"ל והמבטא תמיכה עיוורת בממשלה.

ההתגייסות של רוב מפלגות האופוזיציה הציונית להגנת המלחמה הנפשעת, אותה יזמה ממשלת הימין הקיצוני והמתנחלים, וההתנפלויות של כהניסטים וימנים קיצוניים אחרים על הפגנות שלום, לעיתים בעוד המשטרה עומדת וצופה מן הצד – כל אלה מצביעים על שינוי עמוק המתחולל בחברה הישראלית בכיוון של צמצום קיצוני במרחב הדמוקרטי ושל התגברות סכנת הפשיזם.

הסתבכות הממשלה בפשעי מלחמה בעזה לא נבעה מתקלה בתורת הלחימה הישראלית, אלא הייתה חלק מהותי ומתוכנן מראש בלחימה. הכישלון בהשגת המטרות המוכרזות של המלחמה הכשיר את הקרקע להחרפת המתקפה בתוך ישראל עצמה על החירויות הדמוקרטיות ועל חופש הביטוי, ול"כתישת" זכותו של הציבור בישראל להתנגד למלחמה. התפתחויות אלה הובילו כצפוי להתפרצות פשיסטית מאסיבית וחסרת תקדים בהיקפה, שנועדה להחניק את הביקורת לגבי המלחמה התוקפנית.

ראש ממשלת ישראל הגדיר את מלחמת עזה כמלחמה אסטרטגית "שאינן מוצדקת ממנה", ופעל בהתמדה לייצר תודעה כוזבת של מלחמת אין ברירה. בדרך זו ניסה נתניהו לכפות תודעה מעוותת של "ניצחון" ישראלי מדומה ושל מענה כוזב לתחושות חוסר הביטחון וחוסר האימון במערכת, שגברו בציבור הישראלי, ובמיוחד ביישובי הדרום.

כוחות פשיסטיים שצמחו בביצת הכיבוש וסביב מפעל ההתנחלויות, ניזונו מחקיקה גזענית מצטברת במשך שנים, מהזלזול הגובר של הממסד בערכי הדמוקרטיה, מהעמדת ערך "המדינה" "היהודית" מעל לחברה ומעל לערך האדם והאזרח ואת ערך האחדות הלאומנית - מעל למאבק המעמדי ומעל לערכים האוניברסאליים. קואליציית הימין הקיצוני מצאה בפשעי המלחמה בעזה, בהסתה ובדמוניזציה של העם הפלסטיני ושל כל מי שפקפק במלחמה ובצדקתה, שעת כושר לבוא חשבון עם כללי המשחק של הדמוקרטיה הבורגנית ולהתנכל לחופש הביטוי והמחאה, לחופש האקדמי ועוד, שנתפסו כמכשול שצריך לצמצם אותו עד להסרתו כליל מדרכם.

הקרקע הוכשרה להתפרצות פשיסטית גדולה כפועל יוצא של תהליך מואץ של הידרדרות פשיסטית המתגלגלת זה שנים בצל משבר כולל בישראל ועל רקע מבוי סתום מדיני, חברתי ומוסרי.

המסע הגזעני האנטי-ערבי

ממד מרכזי בהתפרצות הפשיסטית היה זה הגזעני, האנטי-ערבי. הדגש הגזעני בעמדות הימין הישראלי, שהתחזק במהלך העשור האחרון, פרץ בעוצמה באירועי הקיץ של 2014.

בעוד שבשנות השמונים, לאחר שהגזען כהנא נבחר לכנסת, הוא נאלץ לשאת את נאומיו במליאה בפני אולם ריק, שכן אפילו הח"כים מהימין ומהמרכז החרימו אותו - כיום נשמעות הכרזות כהניסטיות מפי שרים מרכזיים ומובאות בתקשורת כהתבטאויות לגיטימיות.

כאשר האוכלוסייה הערבית בישראל מוצגת בידי דוברים ממסדיים בשיטתיות כ-"אויב מבפנים" שיש לנקוט נגדו מהלכים קיצוניים, וכאשר המשטרה נוהגת באלימות ועוצרת מאות אזרחים, ובתי המשפט מורים לכלוא מפגנים ערבים בלתי-אלימים רק בשל השתתפותם בהפגנות שלום – הסתה ופרקטיקה אלה מחלחלות לחוגים נוספים בקרב הציבור היהודי, ובעיקר בקרב הנוער היהודי.

למסע האנטי-ערבי יש גם מטרות פוליטיות מובהקות. מאז ימי אוסלו, הימין בישראל משקיע מאמצים גדולים בהוצאת האוכלוסייה הערבית אל מחוץ לזירה הפוליטית הישראלית. לטרנספור פוליטי כזה של האזרחים הערבים אל מחוץ לפוליטיקה הישראלית תהיה משמעות פוליטית עצומה משום שייסיע לימין להכריע היסטורית את המאזן הפוליטי בישראל.

הכוחות הפשיסטיים התמקדו גם במאמצי הפחדה והשתקה של ביקורת בציבור היהודי. אמנים, מרצים באקדמיה, אנשי רוח ומדע, מורים בבתי ספר ועיתונאים הפכו בתקופה האחרונה מטרות של מסעי שיסוי מקארטיסטיים מובהקים. הפגנות שלום, לרבות הפגנות נגד המלחמה בעזה שהתקיימו ביוזמת מק"י וחד"ש בחיפה, בתל-אביב ובירושלים - הפכו יעד למתקפותיהם של בריונים אלימים.

כמו שאירע במקומות אחרים בעבר, גם בישראל ההתפרצות הפשיסטית איננה מעידה על עוצמתה של המערכת השלטונית הפוליטית-חברתית, אלא היא דווקא סימן להעמקת המשבר אליו נקלעה. המערכת השלטונית מתקשה לספק תשובות, מסתבכת בשקריה וחשופה יותר ללחצים מבחוץ ומבפנים כאחת. הביקורת מותקפת ומושקת – דווקא משום שהיא אתגר אמיתי למסד השליט האלים והמושחת.

ההתפרצות הפשיסטית, ששטפה חלקים רחבים בחברה הישראלית במקביל לפשעי המלחמה שביצעה ישראל בעזה - חייבת להדליק בפני מק"י וכלל הכוחות הדמוקרטיים האנטי פשיסטיים אורות אדומים רבים. היא מחייבת אותנו להכין פוליטית וארגונית את מפלגתנו הקומוניסטית לאתגרים המסוכנים המאיימים ולחשל אותה.

עלינו לבנות את מערך הכוחות האנטי-פשיסטי היהודי-ערבי הרחב ביותר, אשר יאפשר לנהל מערכה עקשנית, זהירה ומנצחת, כדי שאפשר יהיה להדוף את הגלים הבאים הצפויים של ההתפרצות הפשיסטית בישראל.

חשיבה מרקסיסטית בהתמודדות עם הפשיזם

החשיבה המרקסיסטית מתמודדת עם הבנת התנאים לצמיחתו של פשיזם ועם התפיסות הרעיוניות והפוליטיות שלו מאז שזרם זה הופיע על הבמה ההיסטורית. מפלגתנו הקומוניסטית עסקה בנושא זה מאז שנות ה-30 של המאה ה-20.

בחשיבה הפשיסטית הקלאסית, העולם מורכב מאומות הנלחמות זו בזו, ולא ממאבק מעמדות. בחשיבה זו, האומה, כל אומה, נמצאת במאבק נצחי עם אומות אחרות, ובמקרה של ישראל - עם העם הערבי הפלסטיני, עם העמים הערביים ועם שאר עמי האזור. לפי החשיבה הפשיסטית, מצב זה מחייב "אחדות לאומית", ולכן אומה שאינה "מאוחדת" לא תשרוד, ולכן ריבוי דעות מסכן את האומה. מכאן נובעות הדבקות של הפשיסטים באחדות הלאומנית והשלילה של עצם קיומם של אי-הסכמות מהותיות ושל מאבק מעמדי. לפי הגיון זה, הדמוקרטיה (אפילו זו הבורגנית) מסוכנת ל"אחדות האומה" ול"קונצזוס הלאומי", ומכאן שחופש הביטוי וזכויות אדם בכלל הם מכשול שיש לסלק מהדרך.

החשיבה המרקסיסטית מסבירה את התפרצות הפשיזם במשבר כלכלי-חברתי ופוליטי כולל ועמוק של הקפיטליזם, המוביל את שלטון הבורגנות הגדולה למבוי סתום. במובן זה, הפשיזם הוא המפלט האחרון או הפתרון הסופי, אליו פונה הבורגנות הגדולה על מנת להתגבר על הסתירות העמוקות ששלטונה יוצר ולהציל את שלטונה גם מול המשבר העמוק אליו הובילה. הניסיון ההיסטורי מלמד, כי הבורגנות לא פנתה אל הדיקטטורה הפשיסטית אלא אחרי שמיצתה צורות שונות של שלטונה וכל מיני בריתות וקואליציות שהתאפשרו.

המנהיגים הקומוניסטים המובילים במאבק נגד הפשיזם - גיאורגי דימיטרוב הבולגרי ופלמירו טוליאטי האיטלקי – הגדירו את הפשיזם בתור "הדיקטטורה הטרוריסטית הגלויה של האלמנטים הכי ריאקציוניים והשוביניסטיים ביותר של הבורגנות הגדולה... ז"א דיקטטורה שמחליטה לוותר על הכסות הדמוקרטית ולחשוף את אופייה הטרוריסטי במצב של משבר, וכאשר המערכת הפוליטית הבורגנית מאבדת את האיזון שלה".

המסורת הקומוניסטית גם לימדה, כי בהתמודדות עם איום הפשיזם, על שוחרי הדמוקרטיה להיזהר מפני הסכנה של נפילה לאחת משתי השגיאות בהערכת המצב: האחת, זו הטוענת שכלל אין סכנת פשיזם, וכי "לנו זה לא יקרה", ועל כן אין טעם לנהל מאבק נגד סכנה שאיננה קיימת; השנייה, זו הטוענת כי הפשיזם כבר ניצח, ועל כן אין טעם למאבק שמטרתו הדיפת הסכנה. כל אחת משתי ההערכות השגויות האלה מובילה למסקנה תבוסתנית, העלולה להכשיל את המאבק האנטי-פשיסטי.

הספרות המרקסיסטית מבחינה בין ריאקציה לפשיזם: לא כל משטר טרור ריאקציוני הוא פשיזם, אך כל פשיזם הוא משטר טרור ריאקציוני. התופעה של טרור ריאקציוני הופכת לפשיזם כאשר טרור זה פועל בשירותן של הקבוצות הדומיננטיות בבורגנות הגדולה, ולפעמים תוך התנגשות אינטרסים עם קבוצות אחרות בקרבה. פשיזם נשען בדרך כלל על תנועת המונים בעלת אופי זעיר בורגני, שהוא מטפח כמשקל נגד לתנועת העובדים ולמפלגות השמאל, שאותן הוא רודף.

בבואנו לדבר על אודות סכנת הפשיזם בישראל, נודעת חשיבות רבה לדיוק בהערכות ובהגדרות של המצב ב-2014. לימוד לעומק של המשמעות הנובעת להתפרצות הפשיסטית ולמצור הפשיסטי שהוטל על המרחב הדמוקרטי בעקבות המלחמה בעזה, הוביל אותנו למסקנות ברורות. מצד אחד, העידן בו אנו חיים אינו עידן פשיסטי והמשטר הקיים עדיין אינו משטר פשיסטי; ומצד שני, אנו מודעים היטב לכרסום במשטר הקיים ואיננו מסתנוורים מכך שעדיין קיימים בישראל מאפיינים של דמוקרטיה בורגנית ושל מוסדותיה (קיום מפלגות, עריכת בחירות כלליות, הוצאת עיתונים ועוד).

למדנו מהניסיון ההיסטורי, כי ייתכן קיומו של תהליך של פשיזציה גם בעת שנשמרים הליכים כמו בחירות כלליות ומוסדות כמו פרלמנט. תהליך הפשיזציה מתבטא בכך, שבמקביל לקיום הליכים ומוסדות של דמוקרטיה בורגנית, מתחזקים המיליטריזציה של המשק ושל החברה, ומעמיקים התהליכים לדה-לגיטימציה של המיעוט הלאומי, של האיגודים המקצועיים, של תרבות מאבק פוליטי ורעיוני, של מפלגות השמאל ושל ארגונים דמוקרטיים וארגונים להגנת זכויות האדם.

מאז המחאה החברתית של קיץ 2011, מפלגות הימין שבשלטון הגבירו את שטיפת המוח של הציבור הישראלי באמצעות ביטול עצם האפשרות של הסדר מדיני (אין עם מי לדבר) ובאמצעות נפנוף בלתי פוסק בסכנה המדומה של "איום קיומי הנשקף לישראל". שטיפת מוח זו נועדה לדכא כל ביקורת על ההתנחלויות ועל מחירן הכלכלי והמדיני וכל מחאה חברתית נוכח ההתעשרות של האלפיון העליון והעמקת הפערים החברתיים, עליית מחירי הדיור, הרחבת המשבר במערכות הבריאות, החינוך והרווחה, והעמקת העוני והמצוקה (בעיקר בקרב ערבים ונשים).

דווקא משום שנחשפת הצביעות שבדיבורי נתניהו על "שלום" ו"פתרון שתי מדינות", הוא מדביק תווית של "אויבים" למתנגדי מדיניותו הרת האסון, המובילה למלחמה אחת לשנתיים. דווקא משום שהמחאה החברתית כוונה בעיקר נגד תוצאות המדיניות הניאו-ליברלית – פונים נתניהו ושותפיו למהלכים לצמצום הדמוקרטיה ולרמיסת זכות המחאה נגד מדיניות זו. דווקא עקב החשיפה של ממדי השחיתות והפשע בצמרת הממסד הישראלי – תוקף הימין את מוסדות המשפט, ובעיקר את בית המשפט העליון.

הדרכים לגיבוש אחדות אנטי-פשיסטית

בוועידה ה-25 של מק"י (2007), סיכמנו, כי "השאלה מי יבוא את מי, הופכת להיות רלבנטית מאוד. בהקשר זה קיימות שתי אפשרויות בסיסיות: או שהימין הישראלי הטרנספריסטי... יצליח לבוא את השמאל ואת האוכלוסייה הערבית, או שהכוחות הדמוקרטיים יצליחו לבוא את הימין".

המהלכים שמנהלים הממסד ומפלגות הימין הקיצוני נגד המרחב הדמוקרטי בישראל הם דרמטיים וחזקים. איננו מזלזלים בסכנה זו, אבל איננו גם מזדרזים ולהרים ידיים מולה משום שאיננו ממעיטים באפשרויות המאבק. בקרב הציבור היהודי והערבי בארץ קיימים כוחות מגוונים שאפשר לגייס אותם למערכה דמוקרטית. התנועה הקומוניסטית צברה ניסיון עשיר במאבק נגד הפשיזם. הניסיון הזה מלמד שכאשר פועלים בעקביות ובעוד מועד להקמתה של חזית אנטי-פשיסטית רחבה - ניתן לבוא ולהביס את הפשיסטים.

מק"י, חבריה ומוסדותיה, מחויבים ללמוד היטב את ניסיונה העשיר של תנועתנו הקומוניסטית בתחום זה, את הרצאתו הידועה של גאורגי דימיטרוב "מתקפת הפאשיזם ותפקידי האינטרנציונל הקומוניסטי במערכה למען אחדות מעמד הפועלים נגד הפאשיזם", ואת לקחי מאבקי ארוכי השנים של מפלגות קומוניסטיות למען אחדות דמוקרטית.

יכוח עם יריבים פוליטיים ורעיוניים הוא תמיד חיוני ונמשך לנהל אותו. אך למדנו מהניסיון, כי במצב של סכנה פשיסטית – חשוב למקד את עיקר המתקפה באלה המטפחים את האיום הפשיסטי ובאלה שסוללים לו את הדרך, ולא בכוחות פוליטיים קרובים יחסית אלינו או בכאלה הנמצאים במרכז הליברלי של המפה הפוליטית. מול הסכנה הפשיסטית צריך לגבש שיתופי-פעולה רחבים ביותר.

על מק"י מוטלת האחריות הגדולה להמשיך ולהוביל את האוכלוסייה הערבית למערכה ציבורית אמיצה, אחראית ומגייסת, שתבטיח את עתידו כמיעוט לאומי ואת אזרחותו השווה. מערכה כזאת תכשיל את הניסיונות לבודד פוליטית את האוכלוסייה הערבית ותממש את הפוטנציאל שלה ככוח דמוקרטי משמעותי בחברה בישראל.

משנת 1948 מובילים הקומוניסטים את היצמדות האוכלוסייה הערבית במולדתה. ההיצמדות אינה רק הישארות פיזית במדינת ישראל, אלא גם עמדה פוליטית – גיוס האוכלוסייה הערבית להתייבב במלוא קומתה ככוח דמוקרטי במאבק הפוליטי והחברתי המתנהל בתוכה. תפקידנו במאבק נגד מזימת הטרנספר הפוליטי של האזרחים הערבים החוצה מהזירה הפוליטית הישראלית נעשה חיוני עוד יותר נוכח התחזקות הימין הגזעני ומול תופעות של ייאוש בקרב האוכלוסייה הערבית, המובילות להסתגרות לאומית אשר מבטאת נסיגה מהמערכה על דמותה של החברה בישראל.

מול סכנת הפאשיזם דרוש מחנה דמוקרטי יהודי-ערבי רחב

ההתפרצות הפשיסטית מחייבת אותנו לחשל את המפלגה פוליטית וארגונית ולהכין אותה להתמודדות עם הסכנות ובמקביל - לבנות את מערך הכוחות האנטי פשיסטי היהודי-ערבי הרחב ביותר, שיאפשר לנהל מערכה עיקשת, אחראית ומנצחת. רק בדרך זו יש סיכוי שאפשר יהיה להדוף את הגלים הבאים של ההתפרצות הפשיסטית בישראל.

למק"י, שבשנים האחרונות הוכיחה את יכולתה לגייס ציבורים רחבים של יהודים וערבים למאבקים חברתיים ופוליטיים, תפקיד חיוני בגיבוש והובלת אחדות-פעולה אנטי-פשיסטית רחבה בישראל.

אחדות הפעולה הדרושה הזו איננה רשימה משותפת לבחירות אלא מחנה דמוקרטי גדול של עמידה יהודית-ערבית משותפת מול הסכנה, של יהודים וערבים המסרבים להיכנע לייאוש שמנסה הימין לזרוע. המחנה הדמוקרטי צריך להתבטא בשותפות בפעילות בשטח ובמוסדות הציבוריים, תוך איחוד כוחות ממגוון מקומות, תנועות, ארגונים ומפלגות. אחדות הפעולה תכנס יחד אנשים רבים החשים כי נותרו לבדם, נוכח השחיקה המסוכנת במרחב הדמוקרטי, נוכח המתקפה על חופש הביטוי והמחאה, ונוכח ניסיונות ההשתקה וההדרה.

המחנה הדמוקרטי צריך ליזום ולהוביל שיתופי פעולה המוניים מול יוזמות פשיסטיות ואנטי-דמוקרטיות. בשנים האחרונות, יזמו שיתופי פעולה כאלה, שחלקם התבטאו בהפגנות המוניות בתל-אביב בהשתתפות עשרות אלפי מפגינים. כאלה היו, למשל, וההפגנה באוקטובר 2010, במחאה על אישורו בממשלה של חוק הנאמנות-אזרחות ובזעם על התבטאויותיו הטרנספריסטיות של ליברמן, והפגנת המחנה הדמוקרטי בינואר 2011, במחאה על הכוונה להקים ועדת חקירה פרלמנטארית לארגוני השמאל.

גם בצל ההתפרצות הפשיסטית ופשעי המלחמה בעזה, הצליחו חברינו במספר מקומות מרכזיים לגייס ולהוביל הפגנות משמעותיות נגד המלחמה ונגד סכנת הפשיזם, ולעודד בכך כוחות נוספים, שתחילה נבהלו ונמנעו מלהצטרף למאבק.

הניסיון בישראל לימד אותנו, כי שיתופי פעולה ציבוריים להגנת המרחב הדמוקרטי היו אפקטיביים כאשר הצלחנו לשלב פעולה בכנסת עם התארגנות מחוץ לה. כך למשל, הפעולה בכנסת, לאחר שתוגברה בלחץ מההפגנות ברחוב, הצליחה לבלום את הקמת ועדת החקירה הפרלמנטארית לארגוני השמאל. לעומת זאת, המערכה נגד העלאת אחוז החסימה בבחירות לכנסת נחלה כישלון – למרות שיתוף פעולה מרשים וחסר תקדים בתוך הכנסת, בין כל סיעות האופוזיציה – שכן מערכה זו לא לוותה בהתנגדות ציבורית מאורגנת. מניסיון זה אנו למדים, שעלינו לשלב בשיטתיות את שיתוף הפעולה הדמוקרטי הרחב בכנסת ומחוצה לה.

זו תהיה שגיאה פטאלית לחשוב שמשטר פשיסטי הוא גורל, הוא עתיד בלתי נמנע. מק"י תדבק בסיסמה ההיסטורית - הפשיזם לא יעבור. תתגייס ותגייס למאבק החיוני ליישום המטרה החיונית הזאת.

האתגר שמפלגתנו הקומוניסטית מציבה בפני עצמה ובפני הציבור היהודי והערבי הוא - להדוף את סכנת הפשיזם עכשיו בדרך של בנייה של חזית עממית אנטי-פשיסטית יהודית-ערבית רחבה, בשותפות של כל הכוחות האנטי-פשיסטיים ועל בסיס קו פוליטי נכון.

המערכה נגד הסכנה הפשיסטית בישראל איננה סוגיה טקטית קצרת-טווח, אלא שאלה אסטרטגית מרכזית. השקפת העולם המהפכנית והמסורת הקומוניסטית מטילות על מק"י אחריות גדולה ותפקיד מרכזי במערכה חיונית זו.

בתנאים הקיימים, על המערכה נגד סכנת הפשיזם להפוך ציר מרכזי בפעילותה של מפלגתנו ובאסטרטגיה הפוליטית שלנו. ההתפתחויות מחייבות את העמדתנו של הנושא הזה במרכז סדר יומה של ועידת המפלגה הקרובה, וחיוני שעבודת המפלגה ופעילותה ייגזרו מאסטרטגיה זו.

4. מעמד העובדים בישראל ותפקיד הקומוניסטים

המלחמה בעזה בקיץ 2014 הציבה בפני החברה הישראלית שאלות קשות ברמה המדינית, הצבאית, הכלכלית-חברתית והמוסרית. המלחמה בעזה, שעלותה מוערכת ב-30 מיליארד שקל, העמיקה את המיליטריזציה של תקציב המדינה. מדיניותה של ממשלת הימין היא לגבות שוב את מחיר המלחמה מציבור העובדים ומהשכבות המוחלשות. מדיניות זו מעוררת כעס בקרב ארגוני העובדים ובקרב הציבור הרחב ולהרמת קול זעקה נגדה.

יחסי העבודה בארץ נמצאים במצב של הסלמה בצל הדיונים על תקציב המדינה וחוק ההסדרים לשנת 2015, שאושרו בממשלה באוקטובר 2014. התקציב וחוק ההסדרים מבטיחים שהגידול בתקציב יועבר ברובו לצבא – תוספת של 6 מיליארד שקל, ואילו במשרדים החברתיים יבוצעו קיצוצים, וזאת נוסף לקיצוץ שבוצע בתקציביהם כבר במהלך 2014. התקציב כולל, בין היתר, החמרה בתנאים לקבלת דמי אבטלה לבני 20-35, דחייה נוספת של יום חינוך ארוך, גביית תשלום עבור צהרונים לילדי משפחות מעוטות הכנסה, הקפאה של מספר העובדים בכל משרדי הממשלה, לרבות מורים, רופאים, אחיות ועובדים סוציאליים, ודחיית פרויקטים בתחום התשתיות.

במקביל ממשיכה הממשלה במתן הקלות גדולות לחברות הרב-לאומיות במסגרת החוק לעידוד השקעות הון ופטורים מתשלום מס חברות. כך, חברת "אינטל" תשלם מרווחיה מס חברות בגובה של 5% במקום 25%. התוצאה: חברת "אינטל" מרוויחה מהפרשי המס 4 מיליארד דולר, וזאת רק ממפעל אחד בקריית גת.

במהלך מלחמת עזה טופחה אווירה גזענית מסוכנת ונוהל מסע תקשורת נגד השמאל. עובדים ערבים סבלו רדיפות קשות. מעבידים פרטיים וציבוריים התנכלו פוליטית לעובדים שביטאו התנגדות למלחמה ברשתות החברתיות או בכלי התקשורת. עשרות עובדים ערבים נפלו קורבן לפיטורים שרירותיים ולגזענות שהגיעה עד כדי תקיפה פיזית במקומות עבודה. אנו, הקומוניסטים, היינו המובילים במערכה להוקעת גל של הגזענות והאלימות, שפגעו גם בעובדים יהודים מתקדמים.

בצומת ההיסטורית הנוכחית, אנו, הקומוניסטים, מציגים בפני העובדים את עמדותינו העקרוניות, הפוליטיות והמעמדיות, ואת הדרך היחידה והבטוחה ליציאה ממעגל הדמים, אנו נמשיך להשקיע את מירב המאמצים, כדי שמעמד העובדים ייווכח לדעת, כי האינטרס האמיתי שלו הוא כינון שלום ישראלי-פלסטיני בדרך של סיום הכיבוש והשגת פתרון צודק לבעיה הפלסטינית לפי החלטות האו"ם. רק פיתרון כזה יערוב לדרך של צדק חברתי ושל רווחה לעובדים השכירים ולשכבות המוחלשות.

מק"י שבה ומדגישה את הזיקה החזקה בין המאבק למען לחם, עבודה, דמוקרטיה וצדק חברתי לבין המאבק לשלום צודק ולשוויון לאומי ואזרחי.

נמשיך לבנות שותפויות מאבק ולהיעזר בבעלי בריתנו בארץ ובחו"ל, שניתן לגייסם למערכה זו.

מעמד העובדים בישראל

ועידת המפלגה היא הזדמנות מצוינת לקדם דיון על מקומם של המפלגה, של חד"ש ושל פעיליהן בקרב העובדות והעובדים בארץ.

תקנון המפלגה (סעיף 5) מדגיש כי מק"י היא "מפלגת המאבק המעמדי, מפלגה מהפכנית של מעמד העובדים וכל השכבות המנוצלות". עוד נכתב, בסעיף 7, כי "מק"י נאבקות למען ענייני העובדים וזכויותיהם ולהעלאת רמת חייהם". זו מחויבות יסודית לענייני העובדים, אשר באה לידי ביטוי בהגדרתה העצמית של המפלגה כמפלגה מהפכנית של מעמד העובדים, שהוא הכוח החברתי היחיד שבכוחו להוביל לחלופה סוציאליסטית במקום משטר הניצול של הקפיטליזם. מעמד עובדים בעל הכרה מעמדית ומאורגן – בכוחו לשים קץ למשטר הניצול הבורגני, למלחמות ולאפליה על כל היבטיה.

העובדים בישראל (כוח העבודה) מנו ב-2013 3.7 מיליון איש ומספר השכירים היה - 3.4 מיליון. מעמד העובדים כולל נשים וגברים, יהודים וערבים, וגם עובדים פלסטינים מהשטחים הכבושים ומהגרי עבודה ופליטים מעשרות מדינות (מספרם של מהגרי העבודה מוערך בכ-250 אלף).

מספר המובטלים השבועי הממוצע ב-2013 היה 235 אלף ושיעור האבטלה הרשמי - 6.2% מכוח העבודה. אולם לדעת מינהל המחקר והכלכלה (משרד הכלכלה), כאשר נוסף לנתון זה את אלה שהתייאשו ממצאת עבודה ואת אלה שנאלצו להסתפק במשרה חלקית או זמנית – אזי יסתבר שמספר המובטלים בממוצע שבועי היה בפועל כ-500 אלף (13.5% מכוח העבודה). במחצית השנייה של 2014 נרשמה מגמה של גידול באבטלה, אשר עלולה להחריף ב-2015 על רקע הירידה הצפויה בפעילות הכלכלית, הקיצוצים בתקציבים החברתיים ובתשתיות והמחיר החברתי שממשיכה לגבות מלחמת עזה.

ענפי התעסוקה של השכירים משתנים בשנים האחרונות: יותר מועסקים בשירותים ופחות בייצור; יותר מועסקים בענפי הטכנולוגיה העילית (היי טק) ופחות בתעשייה המסורתית. כמחצית מהעובדים הערבים מועסקים בעבודות ייצור (מפעלי תעשייה ובנייה) והיתר בשירותים; ואילו בקרב העובדים היהודים – רבע מועסקים בייצור וכל היתר בשירותים. משקלו הכלכלי של ענף הטכנולוגיה העילית גדל מ-8% מהתוצר המקומי הגולמי ב-1995 ל-20% ב-2013. במקביל, שיעור השכירים המועסקים בהיי טק גדל מ-7% ל-10%, ואילו משקלו של ענף זה בייצוא מישראל עלה מ-37% ל-56%.

מבחינת רמת השכר, ברובד הנמוך ביותר נמצאים מהגרי העבודה; מעליהם – השכירים הערבים אזרחי ישראל; מעליהם - יהודים מזרחים; וברובד העליון – יהודים אשכנזים. הפער בין שכר הנשים ושכר הגברים הצטמצם מעט אך נותר משמעותי. נשמרים פערי השכר בין המרכז לפרפריה.

לעובדי ההיי-טק ולמהגרי עבודה, שהם יחד כ-20 אחוז ממעמד העובדים, מכנה משותף: הם אינם מאורגנים וההסתדרות אינה עוסקת בארגונם או בהגנה על זכויותיהם, וזאת בניגוד לאיגודים מקצועיים אחרים בעולם. בשנה אחרונה ובמסגרת גל ההתארגנות המעמדית, גם עובדים בהיי-טק החלו להתארגן. זה לא המצב בקרב מהגרי העבודה.

בישראל מועסקים ב-2014 כ-30 אלף עובדים פלסטינים. בהתנחלויות מועסקים כ-30 אלף פועלים פלסטינים נוספים, בעיקר בתעשייה. פועלים אלה סובלים מאפליה לאומית ומעמדית: אפליה בשכר ובזכויות הסוציאליות, אכיפה ממשלתית רופפת של חוקי העבודה, תנאי בטיחות ירודים, הלנות שכר, התעמרות מצד חיילים ומאבטחים במעברים ובמחסומים וביטול שירותי של רישיונות עבודה בידי המינהל האזרחי.

רוב הפועלים הפלסטינים מועסקים בבנייה והם קורבן עיקרי למגפת תאונות העבודה בענף. מדור התשלומים שבאחריות מינהל האוכלוסין, אשר מסדיר את העסקתם בישראל של פועלים פלסטינים לרבות תשלום שכרם וניכויים לתנאים סוציאליים, מעודד שבירת פנסיות ומותיר את העובדים ומשפחותיהם חסרי כל במקרים של תאונה או מוות. תחקיר "דה מרקר" (16.5.2014) מצא שעובדים פלסטינים מועסקים בהתנחלויות בתנאים של "עבדות מודרנית" תמורת 8 שקלים בלבד לשעה (שליש משכר המינימום) בתנאי עבודה מזעזעים וללא זכויות סוציאליות, ואינם מקבלים פיצויים במקרה של פיטורים.

חלקם של העובדים ב"עוגת ההכנסות" הולך וקטן: חלקם של השכירים בהכנסה הלאומית ירד מ-71.2% ב-2010 ל-68.9% ב-2013. לפי נתוני OECD, בין 2008 ל-2013, נשחק השכר הממוצע בישראל באופן ריאלי ב-0.8%. במקביל עולה חלקם בהכנסה של בעלי ההון ושל המעסיקים, ובעיקר – של אנשי האלפיון העליון.

הדגם הניאו-ליברלי שהממשלה, בהנחיית הממשל האמריקאי, מפעילה מאז 1985, נותח בוועידות קודמות של המפלגה, לרבות התופעות של הפרטת חברות ממשלתיות ושירותים ציבוריים, הרחבת הפערים החברתיים והגידול במספר העניים, הרחבת ההעסקה באמצעות קבלנים וחברות כוח אדם ומיקור חוץ.

בשנים האחרונות בולטות שלוש תוצאות של הניאו-ליברליזם בכל הנוגע בעובדים: התרוששות של העובדים, ובעיקר של אלה המועסקים בתעשיות המסורתיות ובשירותים; ירידה חריפה במספר העובדים המאורגנים; ופיצול מעמד העובדים. הפיצול הגיע גם לתוך מקומות העבודה, כאשר ברכבת ישראל שבבעלות המדינה ובאוניברסיטאות, למשל, הנהיגו חמש צורות שונות של העסקת עובדים.

במספר השביתות ובמספר ימי השביתה קיימת תנודתיות רבה, וזאת בתלות בהיקף השביתות במגזר הציבורי. מספר ימי השביתה שהיה 553 אלף ב-2011, ירד ל-52 אלף ב-2013. אולם מאבק עובדי הדואר ב-2014 ושביתות ההזדהות עם מאבקם מצד קבוצות עובדים במגזר הציבורי – יעלו את מספר ימי השביתה השנה. בשנים האחרונות נרשמו יותר שביתות במגזר הפרטי ויותר שביתות של עובדים בדרישה להכרה בהתארגנותם ובהקמת ועד עובדים. בשנת 2013 פרצו 28% מהשביתות על רקע הרעת תנאי העבודה; 24% - על רקע תביעות שכר; ו-20% בדרישה להכיר בהתאגדות. נתון זה כולל בין היתר את המאבקים הממושכים של עובדי חברות הביטוח כלל ומגדל, שהתאגדו בהסתדרות, ואת המערכה של עובדי חברת התקשורת הוט-טלקום, שהתאגדו במסגרת הארגון "כוח לעובדים" ונאבקו באופן נחוש נגד הוצאת מוקדי שירות וטכנאים למיקור חוץ.

מול הזרם הגובר של התאגדות עובדים ושל מאבקים בהפרטה, מתכננת הממשלה צעדים נגד זכות השביתה. במהלך 2013, הוביל מנכ"ל משרד ראש הממשלה עבודת מטה שכללה תכניות להגבלת זכות השביתה בשירותים חיוניים, להנהגת בוררות חובה בעת סכסוכי עבודה, ולצמצום סמכויות בתי הדין לעבודה. באותה שנה הציע שר הכלכלה נפתלי בנט להפעיל צבא במקרה שתפרוץ שביתה בנמלים. בממשלה בחנו גם את האפשרות להגדיר ועדי עובדים כמונופולים, במטרה לאפשר העברת דיונים בסכסוכי עבודה, הנגזרים מהפרטות, מבתי הדין לעבודה לבתי הדין להגבלים עסקיים, שיותר נוחים להון.

חשוב להדגיש, כי קיימת בישראל תמיכה רחבה בהתאגדות עובדים. מחקר שפרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס) ביוני 2013 מצא, כי 91% מהציבור מסכימים עם זכותם של עובדים להתאגד; 82% סבורים כי הזכות לשביתה היא זכות חשובה ובסיסית במדינה דמוקרטית; 67% סבורים כי במקומות עבודה שבהם פועלים ארגוני עובדים, תנאי העבודה טובים יותר; ו-61% סבורים כי ארגוני עובדים תורמים לביטחון התעסוקתי במקומות העבודה. נתונים אלה מלמדים, כי החברה הישראלית בקיץ 2014 שונה מהחברה שהכרנו לפני המחאה החברתית ההמונית בקיץ 2011. האהלים כבר אינם בשדרה – הם נטויים כעת במקומות העבודה.

ההסתדרות דיווחה, כי ב-2013 התארגנו בשורתיה כ-70 אלף שכירים. "כוח לעובדים" מסר כי באותה שנה הצטרפו לארגון כ-12 אלף עובדים. אך, חרף העלייה במודעות החברתית והמעמדית מאז המחאות בקיץ 2011 והתארגנויות העובדים החדשות, עדיין רק רבע מהשכירים בישראל חברים בארגון עובדים.

הבחירות לוועידות ההסתדרות ונעמת

מעורבות בהתאגדות עובדים היא תפקיד חשוב של מק"י. כאשר רק אחד מכל ארבעה עובדים מאורגן, מעמד הפועלים בישראל מתקשה לנהל מאבק נחוש וממושך לחלוקה צודקת של עוגת ההכנסות ולשינוי החברה מן היסוד.

נציגינו בהסתדרות מעורבים דרך קבע במאבקי העובדים למען התאגדות, לעבודה למובטלים, להעלאת שכר, לשיפור התנאים הסוציאליים ולשוויון ולדמוקרטיה בהסתדרות עצמה. הקומוניסטים מצביעים על הקשר ההדוק בין חברה לפוליטיקה ומתנגדים לניסיונות לדה-פוליטיזציה של ההסתדרות, שמשמעותם – כניעה לבעלי ההון ולממשלתם הניאו-ליברלית. חברינו פעילים גם בארגוני עובדים שאינם במסגרת ההסתדרות, לרבות בארגוני המורים, בהסתדרות הרפואית ובארגון "כוח לעובדים". בכל ההתארגנויות של העובדים אנו מדגישים את הקשר ההדוק בין המאבק למען לחם, דמוקרטיה, צדק חברתי ושלום צודק ויציב.

סיעתנו בהסתדרות ניהלה מערכה ממושכת נגד העלאת אחוז החסימה בבחירות לוועידת ההסתדרות. לאחר שאחוז החסימה הועלה ל-4.5%, ומתוך הצורך לאתגר את הממסד ההסתדרותי, התמודדו מק"י ושותפיה בחד"ש בבחירות לוועידות ההסתדרות, נעמת והמרחבים, שהתקיימו במאי

2012, במסגרת הרשימה "הבית החברתי". רשימה זו הציגה את ח"כ איתן כבל כמועמד מטעמה לתפקיד יו"ר ההסתדרות. רשימת "הבית החברתי" (לה חברו, נוסף לחד"ש, מרצ, קדימה וקבוצות שפרשו מהעבודה ומהליכוד) השיגה בבחירות אלה 55 אלף קולות (30%), ואיתן כבל קיבל שליש מהקולות.

כתוצאה מהבחירות במאי 2012, גדל הייצוג של חד"ש בוועידת ההסתדרות ה-21 ל-5.5% מהצירים לעומת 4.5% בוועידה הקודמת. שיעורי הצבעה גבוהים במיוחד עבור הרשימה "הבית החברתי" הושגו במרחבים בהם זכו בתפקיד יו"ר המרחב מועמדי חד"ש: מרחב נצרת, שלראשותו נבחר כמאל אבו-אחמד (54%) ומרחב המשולש הדרומי, שבראשו ממשיך לעמוד ג'מיל אבו-ראס (66%). בבחירות לוועידת נעמת השיגה הרשימה 25 אלף קולות. במרחבי נעמת, נוסף לנציגותינו רודינה ג'ראייסי (ראשות מרחב נצרת) ולמייסאם ג'לג'ולי (ראשות מרחב המשולש הדרומי), נבחרה גם חיתאם ואכד לראשות מרחב הגליל המרכזי.

העובדים הערבים בישראל

העובדים הערבים סובלים מקיפוח כפול, פעם כערבים ופעם כחלק ממעמד העובדים.

האוכלוסייה הערבית מהווה כ-20% מכלל האוכלוסייה בישראל, ומונה כמיליון וחצי אזרחים. מצבה הסוציו-אקונומי של האוכלוסייה הערבית הוא בכי רע. לפי דוח העוני לשנת 2012, 54% מהמשפחות הערביות חיות מתחת לקו העוני, וזאת לעומת כ-20% בקרב כלל המשפחות. שיעור הילדים הערבים החיים מתחת לקו העוני היה 66% לעומת שליש בקרב כלל הילדים בישראל.

הפערים בין האזרחים הערבים ליהודים בתחום העבודה קיימים בכל ההקשרים כמעט: 40.8% מהאזרחים הערבים משתתפים בכוח העבודה האזרחי לעומת 60.7% מהאזרחים היהודים, פער זה מקורו בעיקר בהשתתפות הנמוכה של הנשים הערביות בשוק העבודה: כ-23% בלבד מהנשים הערביות נמצאות בשוק העבודה לעומת כ-60% מהנשים היהודיות, ושכרן נופל הן משכר העובדות היהודיות והן משכר הגברים הערבים.

85% מהאזרחים הערבים מתגוררים בישובים נפרדים, המצויים בעיקר בפריפריה – בגליל, במשולש ובנגב. מיעוט הזדמנויות התעסוקה בתוך היישובים הערביים, לרבות בעיריות, במלאכה ובשירותים ציבוריים ואישיים, גורם למחצית העובדים הערבים לעבוד מחוץ למקומות מגוריהם. יותר ממחצית העובדים הערבים מועסקים בענפים בינוי, תעשייה, תיקונים ומסחר. רבים מועסקים כעובדי צווארון כחול וכעובדי שירותים (בתי חולים, רשתות שיווק, מוקדי שירות, שירותי מזון) במגזר היהודי. עובדים ערבים נפקדים כמעט מענפי תעסוקה בשכר גבוה כמו היי-טק, בנקאות, ביטוח ופיננסים. תמונת המצב כיום מעידה על אפליה של עובדים ערבים על רקע לאום, דת ומגדר. האפליה מתבטאת כבר בשלב הקבלה לעבודה – על-ידי הצבת תנאי העסקה כמו "שירות צבאי" או מגורים ביישוב בו ממוקם מקום העבודה.

ב-2012, השכר (ברוטו) הממוצע לחודש של שכירים בישראל היה 9,000 שקל, ואילו אצל שכירים ערבים – 6,000 שקל בלבד. השכירים הערבים מופלים לרעה בשכרם לעומת עובדים יהודים באותו מקום עבודה. ברשתות שיווק ובתחומים אחרים עובדים ערבים לדבר בשפת אמם ביניהם או עם לקוחות.

פעילותנו האיגוד מקצועית: אתגרים

פעילותנו האיגוד מקצועית מקבלת בתקופה זו משנה תוקף, מהסיבות הבאות:

1. המהלכים הכלכליים הרי האסון של ממשלת הימין הכלכלי והמדיני, והשלכותיהם על העובדים והקבוצות המוחלשות, היהודים והערבים, שאין להם ייצוג בממשלה.
2. ארגוני העובדים נמצאים במגננה.
3. המדיניות הרופסת והפשרנית של הנהגת ההסתדרות מול הממשלה מתבטאת במדיניות של "גישור" בין מעבידים לעובדים; בהתרחקות מערכים של המאבק נגד ההון; בהירתעות משביתות ומפעולות מאבק אחרות כדרך להבטחת זכויות; בנייתוק המצב החברתי והכלכלי המידרדר מהסוגיה המדינית.
4. הפעילות האיגוד מקצועית הוא אחד הכלים המרכזיים להידוק הקשר הפוליטי-ציבורי של המפלגה והחזית עם העובדים והמוחלשים. החלשת הקשר הזה בשנים האחרונות

(בהשוואה לשנות ה-80, למשל) היא אחת הסיבות לנסיגה הגדולה שספגנו בבחירות המקומיות ב-2013 ביישובים הערביים בכלל, ובנצרת בפרט.

5. הפעילות האיגוד מקצועית חיונית להנחלת הערכים והחזון המעמדיים לעובדים. היא מציבה מודל של מאבק פוליטי-ציבורי יומיומי ומשמשת כמעבדה לפיתוח יחסים המבוססים על עקרונות הדמוקרטיה, הכבוד ההדדי והמאבק המשותף בין יהודים לערבים. ערכים אלה הם לב-לבן של האידאולוגיה של המפלגה הקומוניסטית ושל תכניתה הפוליטית והכלכלית-חברתית. פעילות זו, בצבירה כמותית ואיכותית, מספקת תנאים ואופקים לפיתוח העבודה המשותפת ולבריתות פוליטיות וחברתיות, סביב נושאים אסטרטגיים, במערכות בחירות ובמאבקים בשירות המאבק הפוליטי המתקדם בארץ.

5. המפלגה: אפשר אחרת, חייבים לשנות

החלטת הוועד המרכזי של המפלגה לקיים ועידה שלא-מן-המניין לדיון במצבה הפוליטי והארגוני של המפלגה, שהתקבלה בנובמבר 2013, באה על רק הנסיגה במעמדה הציבורי והמצב הארגוני הפנימי. הירידה בשיעור המצביעים לרשימת חד"ש בבחירות האחרונות לכנסת (ינואר 2013) והכישלון בבחירות לרשויות המקומיות (אוקטובר 2013), היו ביטוי אחד – אך לא יחיד – למשבר זה. מצב משברי זה הוא תוצר של תהליך הידרדרות מתמשך. לא ניתן להסבירו רק באמצעות הצבעה על טעויות טקטיות נקודתיות של ההנהגה המקומית או הארצית, או באמצעות הצבעה על גורמים חיצוניים שמחוץ לשליטתנו. תובנה זאת הנחתה את הוועד המרכזי כשהחליט לקיים את הוועידה שלא מן המניין.

פרק הזה הוא בקורתי מטבעו, שכן נועד לדון במקורות המשבר ובנקודות החולשה ולטפל בהם. אך אין בביקורתיות זו, שנעשתה באומץ רב במוסדות המפלגה המרכזיים, משום הלקאה עצמית או אי-הערכה לפעילות הענפה שהמפלגה הובילה בזירות ובמאבקים השונים, ואשר במהלכה רשמה גם הישגים: מאבקים נגד הכיבוש ולמען שלום צודק, מאבקים חברתיים-מעמדיים וארגון העובדים בין אם ברמה הארצית בין ברמה המקומית, מאבקים להגנת המרחב הדמוקרטי ולמען קידום הזכויות של המיעוט הערבי הפלסטיני בישראל.

רבים ממאבקים אלה, ההשתתפות הפעילה של החברים הייתה כרוכה בהקרבה רבה של מאמץ וזמן, והיו חברות וחברים אשר שילמו מחיר כבד על מסירותם. בקיץ 2014, בתקופת המלחמה בעזה, היינו עדים למעצרים של חברינו שלקחו חלק במחאה, להתקפות פיזיות, לנידוים חברתיים, לפיטורים מהעבודה, לאיומים, להסתה ועוד. החברים שהשתתפו במאבקים אלה והובילו אותם ראויים לכל שבח.

פרק זה דן בסוגיות מרכזיות בפעילות המפלגה, מעבר לנושאים שהתייחסו אליהם בפרקים אחרים, לרבות המצב הארגוני והפנימי של המפלגה. הפרק מציע עקרונות ודגשים לתכנית, אשר מטרתה לחזק את המפלגה ולהגדיל את השפעתה בחברה נוכח האתגרים החדשים במציאות הפוליטית הקיימת. (על הפעילות בקרב העובדים – ר' פרק העובדים).

מבחן המעשה של מפלגה מהפכנית

עיון בסיכומי כל ועידות המפלגה שהתקיימו בשני העשורים האחרונים (החל בוועידה ה-21, שנערכה ב-1990, ועד לוועידה ה-26, שנערכה ב-2012), מוביל למסקנה חד-משמעית וברורה: ניתחנו נכון את המצב החברתי, הכלכלי והפוליטי בארץ, באזור ובעולם; הצבענו בעיתוי הנכון על מגמות חברתיות ועל הזדמנויות שנוצרו; עמדתינו ההיסטוריות בשאלות מכריעות – למשל, צורת הפתרון המדיני של הסכסוך הישראלי-פלסטיני – הפכו נחלת רבים; וכן זיהינו רבות מהחולשות ומהבעיות שהתעוררו במישור הפנים-מפלגתי, ולפעמים אף גיבשנו תכניות לפתרון. אולם ברמת הביצוע לא גזרנו מספיק תכניות מעשיות מהניתוחים המדויקים, מהמסקנות הנכונות ומהפרספקטיבות המבטיחות. גם כאשר גיבשנו והצגנו תכניות מעשיות, לעתים קרובות מדי לא עמדנו בהן ולא מימשנו בפועל את החלטותינו.

מצב דברים זה הוביל להידרדרות במצב המפלגה מוועידה לוועידה, ולעיסוק בלתי פוסק, שוב ושוב, באותן בעיות, אשר הלכו והחמירו עם הזמן, ואשר תבעו נתח גדל והולך ממצב וממשאביהם של חברי המפלגה, על חשבון התמודדות לוחמנית עם המציאות הפוליטית שמחוץ למפלגה.

קיים פער בין המישור העקרוני והאידיאולוגי, הבא לידי ביטוי בפער בין הצהרותיה של המפלגה, המעוגנות בתקנונה ובסיכומי ועידותיה, לבין הפרקטיקה והמציאות היומיומית.

מערכות הבחירות לכנסת, להסתדרות ולרשויות המקומיות הפכו הנושא העיקרי אשר מעסיק את המפלגה. אך בחיי היומיום, במקרים מסוימים הסתפקה המפלגה בפעילותם של נציגיה הנובחרים, מבלי להפעיל את הפעילים ואת הסניפים במאבקים שונים, ובמיוחד במאבקים מעמדיים ובפעילות בשכונות העממיות ובשכונות העוני. מצב דברים זה החליש את הקשר של המפלגה עם העובדים ועם הקבוצות המוחלשות.

במקרים רבים, מרכז הכובד בפעילות המפלגתית עבר מהסניפים, מהפעילים ומזירות המאבק המקומיות – אל הפעילות הנעשית בכנסת, במוסדות ההסתדרות וברשויות המקומיות. כתוצאה מכך, במקום שכל חבר ירגיש שהוא המפלגה – צומצמה המפלגה, במקרים מסוימים, לרמת נבחר הציבור

מטעמה. זו התרחקות מהמסורת הארגונית הקומוניסטית שלנו, הרואה במפלגה גוף הלוחם בכל הזירות למען האינטרסים של המנוצלים והמוחלשים. אנו מדגישים, כי פרקטיקה זו מבדילה בינינו לבין המפלגות הבורגניות, אשר מסתפקות בבחירת נציגים למשרות ציבוריות. בנסיגה ממנה סייענו לירבינו לטשטש את ההבדל בינם לבינינו, וטשטשו את הייחודיות הקומוניסטית שלנו – לא רק במישור התעמולתי-הסברתי, אלא גם בחיי היומיום של המפלגה.

עומק הפער בין תפיסת המפלגה המהפכנית, כפי שהיא אמורה להיות, לבין המציאות בפועל, מתבטא בכך, למשל, שרבים מהוויכוחים המתנהלים בכמה סניפים אינם ויכוחים פוליטיים או רעיוניים, אלא נסובים, באופן לא-ענייני, סביב שאלות ארגוניות ואישיות. ישיבות רבות של פעילים ושל מוסדות הפכו מסכת של תלונות והתנגחויות על רקע אישי או מקומי. במחוזות ובסניפים רבים נמנעים מדיון אמיתי בכשלים הארגוניים שלהם ובתפקודם הלקוי, ומסתפקים בתלונות בדבר קשיים כספיים ובתירוצים אשר מטשטשים את המציאות במקום לנתח אותה לעומק. מצב דברים זה הוביל לתחושה גוברת והולכת של אובדן דרך רעיוני ולתסכול פוליטי ואישי בקרב חברים.

ניהול ארגוני שוטף של המפלגה

לניהול ארגוני של מפלגה קומוניסטית, חיוני ניהול מרכזי שוטף של חיי המפלגה, אשר יגיב באופן ארצי לאירועים פוליטיים, ידאג לביצוע ההחלטות של המוסדות המרכזיים, ויקיים קשר רציף עם ארגוני המפלגה. מרכז מפלגתי כזה אינו קיים אצלנו מזה שנים. כתוצאה מכך, קולה של המפלגה לא נשמע בתגובה להתרחשויות פוליטיות רבות, הקורות בין ישיבה לישיבה, והחלטות אינן מבוצעות.

בעיה קשה נוספת הנגזרת מכך היא בעיית ה"אינדיבידואליזציה" של הניהול השוטף: בשל חולשתם של המוסדות וכינוסם בתדירות לא מספקת, יותר פעולות ותחומי אחריות נמצאים למעשה (גם אם לא להלכה) בידיהם של חברים ספציפיים. מציאות זו פסולה מבחינת הארגון המפלגתי ומזיקה מבחינה פוליטית: היא מנוגדת להליכים דמוקרטיים של קבלת החלטות, מובילה לריכוז של עוצמת יתר בידי חברים בודדים, ובדרך זו מדירה את החברים והקאדרים ככלל מקבלת החלטות ומביצוען.

מאז הוועידה ה-26 ננקטו צעדים לחיזוק הקשר בין המזכירות לבין עובדי המפלגה, במטרה להבטיח ניהול יעיל של הפעילות המפלגתית.

התקנון (סעיף 97ב) מסמיך את ועד הסניף להדריך את עבודתם של התאים ולהחליט בדבר הקמת תאים חדשים. בפועל פועלים תאים בסניפים בודדים. בעבר פעלו תאי מפלגה בתחומי פעילות כמו מקום עבודה ושכונה ובמוסדות להשכלה גבוהה. בסעיף "סטודנטים" בפרק זה נמתחה ביקורת על אי-ביצוע ההחלטה בדבר הקמת תאי מק"י באוניברסיטאות. לימוד מידת ההתאמה למציאות הנוכחית של שיקום המבנה הארגוני אשר בבסיסו תאים, מחייב את מוסדות הוועד המרכזי לבחון את האפשרויות ואת הצרכים.

נוסף לוועדות ולמחלקות של הוועד המרכזי, אנו מציעים להקים צוותים מפלגתיים ארציים לפי צרכי הפעילות, כמו למשל בתחום ההפעלה של רשתות חברתיות ושל אתרים מפלגתיים, בתחום קידום הפעילות בקרב נשים, בנושאי מאבק מרכזיים (כמו שכר מינימום של 30 שקל לשעה, ביטול תכנית פראוור, קידום איכות הסביבה).

ביצוע החלטות וטיפול הולם במשברים בסניפים

הביצוע החלקי של החלטות וההימשכות של משברים בכמה סניפים אינם רק הפרה של תקנון המפלגה ושל הדמוקרטיה הפנימית בה, אלא גם משתקים את המפלגה כגוף מתפתח, המסוגל ללמוד מטעויותיו ולהתקדם.

מוסדות המפלגה המרכזיים קיבלו החלטות שונות, ניסחו תכניות עבודה, ולפעמים גם קבעו לעצמם יעדים מספריים – אולם לא אחת קרה שהחלטות אלה לא בוצעו או שבוצעו בצורה חלקית מאוד.

דוגמאות לאי-ביצוע החלטות של מוסדות מרכזיים: (1) הוועד המרכזי החליט שעל כל המחוזות לקיים ועידות מחוז. למרות פניות חוזרות ונישנות, ולמרות סיכומים בין המזכירות הארצית לבין ועדי המחוזות, הנוגעים בדבר, כמה מחוזות טרם קיימו ועידות. (2) המזכירות הודיעה לסניפים, כי עליהם לקיים אסיפות פעילים לסיכום מערכת הבחירות המקומיות. רק סניפים מעטים ערכו אסיפות כאלה. (3) במזכירות הוחלט להקפיד על גביית מס חבר ולשם כך להנפיק כרטיסי חבר חדשים, אך הכרטיסים לא הונפקו.

במקביל היו קריאות של ועידות המפלגה שנותרו ללא תכנית מעשית. כך, למשל, קראו ועידות המפלגה לחברים שפרשו מהמפלגה לחזור אליה, ולאלה שהתרחקו מפעילות – לשוב ולהשתלב בה. אולם עד כה לא גובשה תכנית ארצית שמטרתה ליישם את הקריאה החשובה הזאת.

מוסדות המפלגה לא טיפלו בצורה יסודית בבעיות ובמשברים שצצו בסניפים. העדר טיפול מידי במשברים, מצד אחד, ואי-הביצוע של החלטות ארציות המקדמות פתרונות, מצד שני, החריפו את המשברים. דוח ועדת הביקורת שהוגש לוועידה ה-26 הצביע על מספר רב של סניפים במשבר. המצב הזה לא תוקן.

אסיפות הסניפים ושיבות ועדי הסניפים והמחוזות אינם מתכנסים בתדירות כפי שנקבע בתקנון. בעיה מרכזית ואפילו שיתוק ארגוני נוצרים כאשר סניפים אינם מתכנסים במשך חודשים ארוכים.

סניפים, מחוזות וגם מוסדות שונים אינם פועלים באופן יומיומי לפי תקנון המפלגה, האמור להיות הבסיס לניהול הארגון המפלגתי. נזכרים בתקנון רק בעתות משבר. התמודדות עם הקשיים הארגוניים מחייבת הקפדה של החברים האחראים על כינוס סדיר של ארגוני המפלגה ושל המוסדות המחוזיים והסניפיים לדיונים פוליטיים וארגוניים, ולגיבוש דרכים לקידום המעורבות הציבורית של המפלגה והשפעתה.

נצבר ניסיון עגום, כאשר ארגוני מפלגה דבקים בתקנון במקרים מסוימים, אך מתעלמים ממנו במקרים אחרים. הנהגת המפלגה לא הסיקה את המסקנות המתבקשות מהביקורת שמתח דו"ח ועדת הביקורת לוועידה ה-26 על מקרים, שהנהגת המפלגה נכנעה ללחצים של מוקדי כוח והתעלמה מהוראות התקנון. אנו מדגישים, כי התנהגות כזאת נתפסת בעיני החברים כ"סטנדרט כפול", ופוגעת באמונם במוסדות ובהנהגת המפלגה.

המזכירות

מזכירות המפלגה, שנבחרה בעקבות הוועידה ה-26, התמודדה עם מצב ארגוני קשה במיוחד, שהתבטא בעיקר בשלושה מישורים: 1. תיפקוד חלש של המחוזות ואפילו הפסקת הפעילות של המוסדות בכמה מחוזות; 2. משבר אמון בין מוסדות המפלגה הארציים לבין כלל חברי המפלגה, אשר הוביל לתסכול מתמשך ולפעילות עונתית דלה בסניפים רבים; 3. היחלשות השפעתה של המפלגה בקרב הנוער והצעירים וקשיים רבים בפעילות של בנק"י ושל ארגוני הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה.

מול אתגרים אלה, הנהיגה המזכירות התכנסות קבועה (בממוצע - פעמיים בכל חודש) והשתתפות קבועה של נציג מטעמה בשיבות הלשכה הפוליטית, כדי להתעדכן בהחלטות ולעדכן בדבר ביצוען. המזכירות הנהיגה במסגרתה חלוקת אחריות, כאשר הפעילות והמשימות הוטלו על חברה לפי תחומי עבודה ופרויקטים ארציים.

מתוך ראיית החשיבות של חיזוק הארגון המפלגתי, פעלה המזכירות, בשיתוף פעולה עם הוועדה הכספית, על מנת לחזק את המחוזות. הוקצו משאבים כספיים ותקנים (בהיקפי משרה שונים) לפונקציונרים במחוזות שזיהינו בהם פוטנציאל והזדמנות לשיפור המצב כמו המשולש הדרומי, חיפה, אום אל-פחם ותל-אביב-יפו. נמשך הדיון לגבי המחוזות בית נטופה ושפרעם. נתקלנו בקשיים באיתור חברים פנויים לקבלת המשרות. זה המצב במחוז בית נטופה, אשר כבר למעלה מחמש שנים לא ערך ועידת מחוז ולא בחר מוסדות מחוזיים.

במטרה לקדם את הפעילות בקרב נוער וצעירים, שמה המזכירות בראש מעיניה את ההשקעה הארגונית והכספית בפעילות. בהקשר זה הוחלט להעסיק את מזכ"ל בנק"י במשרה מלאה. בהמשך, לאחר לימוד קפדני של מה שנדרש לחיזוקה הארגוני של התנועה, הוחלט להעסיק בבנק"י (בהיקפי משרה שונים) שלושה חברים פונקציונרים נוספים.

במהלך השנתיים האחרונות התבטא המתח בקרב הפעילים הצעירים, הן בקרב חברי בנק"י והן בקרב הסטודנטים, ביוזמות שבחלקן היו לא תקינות. כדי לשפר את המצב, יזמה המזכירות שני כנסים ארציים לצעירים, שבהם הועבר מסר ברור שעניין הצעירים נוכח באופן שוטף על שולחנה של המפלגה, וכי קיימת נכונות לנהל דיאלוג במטרה לשפר את מצבם של המפלגה ושל החזית בקרב הצעירים. בעקבות הפעילות הזאת, גובשה תכנית אסטרטגית בנושא הנוער והצעירים, הנסמכת על דו"ח הוועד המרכזי לוועידה ה-26 בנושא מק"י והצעירים (מרס 2012), על סיכום מעגל דיון בנושא צעירים בסמינר הארגוני (יולי 2012), ועל דיונים במוסדות בנק"י, במחלקת הסטודנטים ובצוות הצעירים במזכירות חד"ש.

התמודדות המזכירות עם תלונות תכופות של חברים בדבר נתק בין מוסדות המפלגה הארציים לבין המחוזות והסניפים, הובילה לגיבוש תכנית עבודה לשיפור הקשר ולהחזרת האמון למצב סביר. תכנית זו התבססה על שני יסודות: 1. העצמת תפקודם של המוסדות הארציים ככל שניתן, הקפדה על תדירות התכנסותם, ויזמה של מפגשים, כנסים וימי עיון ארציים הפתוחים להשתתפות כלל החברים; 2. הבטחת התכנסות סדירה של מוסדות המחוזות והשתתפות חברי המזכירות, ובעיקר רכז המזכירות, בישיבות ועדי המחוזות השונים. תכנית זו נתנה מענה חלקי שאינו מספק, אולם סימנה כיוון לעבודתה של המפלגה על כל מוסדותיה.

הניסיון לימד, כי למרות השתתפות בלתי מספקת של פעילים ממחוזות המפלגה, ימי העיון והכנסים הארציים העצימו את נוכחותם של המוסדות הארציים (הוועד המרכזי, המזכירות) בחיים הארגוניים של המפלגה. לקח אחד מניסיון זה הוא, שכדאי לפעול לאירגונם של כנסים כאלה במחוזות עצמם.

בשתי מערכות הבחירות ב-2013 (לכנסת ולרשויות המקומיות) מילאה המזכירות תפקיד מהותי בניהול השוטף. במהלך מערכות הבחירות, השתתפו חברי המזכירות, לרבות הרכז, בישיבות רבות בסניפים, תוך הדגשת מסר ברור של הידוק הקשר בין הארצי למקומי. בעקבות סיכומי הבחירות, שהגדירו את תוצאותיהן מבחינת מק"י וחד"ש כשילון (ר' בפרק על הבחירות), המזכירות לוקחת על עצמה את האחריות בכל הקשור בניהולן.

נוסף למערכות הבחירות, נפל על המזכירות עיקר העול בכל הקשור בארגון מאבקים ארציים כמו המערכות הציבוריות נגד תכנית פראוור, נגד התכנית לגיוס צעירים ערבים לצבא ונגד המלחמה בעזה.

המזכירות הוציאה לפועל את מרבית ההחלטות של הוועד המרכזי ושל הלשכה הפוליטית במאבקים הארציים, וכן סייעה ככל האפשר (תקציבית וארגונית) לפעילויות שיזמה וארגנה בנק"י במסגרת המאבקים האלה.

המזכירות כינסה באופן סדיר פורום של פונקציונרים להחלפת ניסיון. אולם לפרקטיקה זו הייתה הצלחה חלקית, הן בשל סיבות אובייקטיביות (מערכות בחירות ואירועים ארציים), והן בשל שאלות הקשורות במידת האפקטיביות של מפגשים כאלה. בהקשר זה אנו מציינים, כי רמת הנכונות של הפונקציונרים עצמם להשתתף בישיבות האלה לא הייתה מספקת.

המזכירות הוציאה לפועל את ההחלטות הקשורות לארגון הוועידה ה-27 מבחינת אירועים, ימי עיון וכל הקשור בהכנות הארגוניות לוועידה.

בסיכום, עם כל ההערכה החיובית למאמציה של המזכירות להתוות מדיניות עבודה חדשה ולמרות השיפור שחל בעבודתנו הארגונית, כפי שתואר לעיל, מצבה הארגוני של המפלגה עדיין קשה ביותר. מכאן שיש להמשיך במאמצי השיפור ולפעול לפי התיעודף שהנהיגה המזכירות בשנתיים האחרונות, כאשר העניקה עדיפות לחיזוק הפעילות בקרב הצעירים ולחיזוק המחוזות.

הפעילות בתחום הרעיוני

ועידות המפלגה, ובמיוחד מאז הוועידה ה-24, השכילו להתרועע על כך שאיננו מצליחים לקיים פעילות רעיונית סדירה ושיטתית. ועל אף ששוררת תמימות דעים לגבי הצורך בהגברת החינוך הרעיוני כבסיס להתעוררות הסניפים, פוליטית וארגונית, בפועל הטיפול בנושא זה מקרטע ברובם המכריע של הסניפים. הניסיון לימד, כי באותם סניפים, אשר גילו מדי פעם יוזמה לארגן קורס לימודי או הרצאה בנושאים רעיוניים ופוליטיים, התגובות חיוביות והיזמה מעוררת התעניינות אצל החברים.

החולשה בפעילות רעיונית התבטאה במישור החינוך המפלגתי השיטתי (ימי עיון, סמינרים, קורסים לימודיים, פרסום חוברות וספרים). למרות שבעיית החינוך הרעיוני-פוליטי נידונה כמעט בכל הוועידות, לא גיבשו מוסדות המפלגה המרכזיים תכנית עבודה ארצית לשיפור המצב. בפועל, הנושא היה בשולי סדר היום אשר העסיק את הנהגת המפלגה. הלשכה הפוליטית החליטה אמנם לקיים דיון בנושא, אך ההחלטה לא מומשה.

ביוזמת מחלקת החינוך, נערכו דיונים וקורסים בנושאים שעל הפרק: סידרה של הרצאות וסימפוזיונים שהוקדשו להתפתחות באזור ולאופי המתקפה האימפריאליסטית והריאקציונית המתנהלת בו, וקורס על הפשיזם (אוגוסט-ספטמבר 2014).

כאשר התקיימה פעילות של חינוך רעיוני ביוזמה של מחלקה, של מוסד מפלגתי או של ארגון מפלגתי מסוים (מזכירות המפלגה, מחלקת הסטודנטים, בנק"י, המחלקה לאיגוד מקצועי ועוד), היא נעשתה

בדרך כלל ללא תיאום עם המחלקה לחינוך רעיוני ופוליטי, ותוך התעלמות מהראיה הכוללת שבאה לידי ביטוי בתכנית החינוך שגיבשה.

אי-ההצלחה בהפעלה שיטתית וסדירה של ועדת החינוך הרעיוני של הוועד המרכזי הייתה בעוכריו והקשתה על ההתמודדות עם החולשות בתחום זה. על הנייר, תכניות חינוך הוצעו למזכירי מחוזות ולמחלקות במפלגה. אך בפרקטיקה תמיד נדחק נושא החינוך הצידה בפני המערכות היומיומיות: מערכות הבחירות, המאבק בפשעי המלחמה ובמתקפה האנטי-דמוקרטית, והטיפול בבעיות ארגוניות.

בתחום החינוך הרעיוני-פוליטי ראוי לשבח מחוז ת"א-יפו על ההתמדה בפעילות בנושא הרעיוני, לרבות היוזמה לקיים מזה שמונה שנים ברציפות כנס מרקס שנתי המוקדש למשמעות העכשווית של המרקסיזם. ראויות לציון גם יוזמות מוצלחות שיזם סניף טייבה בתחום זה בשנים האחרונות. העיתונות המפלגתית בערבית ובעברית מפרסמת מדי פעם חיבורים רעיוניים ופוליטיים מעמיקים.

לא הערכנו כראוי את מידת ההשפעה השלילית של המחסור בחינוך רעיוני-פוליטי על חברי המפלגה. המקום הדל שתופס העיסוק בשאלות רעיוניות וערכיות משליך על אחדותה הרעיונית של המפלגה, על הזהות הקומוניסטית של החברים, על תפיסת הארגון המפלגתי ועוד. במקביל, בתנאים של מצב ארגוני רעוע ושל התכנסות בלתי-סדירה של סניפי המפלגה ומוסדותיהם, קשה ביותר לקיים חינוך סדיר. אנו מעריכים, כי שתי בעיות אלה מזינות זו את זו.

הניסיון לימד כי קיימת חפיפה בין פעילות ועדת החינוך הרעיוני-פוליטי לבין הוועדה לפיתוח קאדרים. על שתי הוועדות לחזק את שיתוף הפעולה ביניהן ולקיים לפחות דיון משותף לקביעת יעדים.

הוועד המרכזי מכיר באחריותו לטפל באופן דחוף בחולשה בתחום הרעיוני-פוליטי ולתת לה מענה הולם. זו אחריותו לקיים במוסדותיו ובסניפים לימוד רעיוני של יסודות המרקסיזם-לניניזם ופיתוחו בתקופתנו, של פילוסופיה, של כלכלה מדינית ושל הסוציאליזם. על מוסדות הוועד המרכזי לארגן דיונים סדירים בתופעות בוערות כמו ההתפתחויות החדשות בנוף הפוליטי והחברתי בישראל, באזור ובעולם, לרבות השילוב בין החרפת המתקפה האימפריאליסטית באזור לבין העצמת תפקידם של הפונדמנטליזם ושל תנועות האסלאם הפוליטי.

על רקע הדברים לעיל מוצעת לוועדה להחליט בדבר הצעדים הבאים:

- 1- הוועד המרכזי יקיים דיון דחוף בתוכנית פעולה מקיפה שהגישה ועדת החינוך הרעיוני והפוליטי בעניין הוצאת חומר וקיום דיונים על אודות ההיסטוריה של המפלגה לקראת ציון מאה שנים לתנועה הקומוניסטית בארץ (2019), ויתווה תכנית פעולה **להנחלת** המורשת המפוארת של המפלגה.
- 2- ועדת החינוך והוועדה לפיתוח קאדר מנהיג יגבשו במשותף תוך שנה מתום הוועידה הצעה מפורטת להקמת בית ספר מפלגתי.
- 3- הוצאה לאור של מספר חוברות בנושאים רעיוניים ופוליטיים שייבחרו.
- 4- חידוש הוצאת כתב העת הרעיוני "א-דרב" \ "ערכים". כתב העת ייצא לאור פעמיים בשנה.
- 5- בניית שיתוף פעולה של המפלגה עם הפרויקט להפעלת ב"ס למרקסיזם במכון אמיל תומא, וזאת מתוך עניין משותף.
- 6- המחוזות יקימו ועדות חינוך מחוזיות, אשר יארגנו פעולות חינוך ברמה של המחוז ושל הסניפים. נציג מכל ועדה מחוזית יהיה חבר בוועדת החינוך המרכזית ויפעל מולה.

פעילותנו האיגוד מקצועית: אתגרים והצעות לפעולה

מאז הבחירות להסתדרות (2012), נקטו הוועד המרכזי ומוסדותיו בצעדים הבאים, כדי להתגבר על החולשה הנמשכת בפעילות האיגוד מקצועית:

1. החזרת הפעילות האיגוד מקצועית למרכז הפעילות של המפלגה והחזית ברמת המוסדות, הארגונים המפלגתיים והפעילים, זאת נוסף לפעילות הנמשכת של נציגינו במוסדות ההסתדרות ונעמת, במרחבים ובאיגודים המקצועיים (מורים, עובדים סוציאליים וכו'). ללא השבת התפקיד הזה למפלגה ולחזית אי אפשר לחולל שינויים ארוכי טווח.
2. על רקע שחיקת השכר הריאלי והעמקת פערי ההכנסות, חשובה במיוחד היוזמה שקידמנו להעלאת שכר המינימום ל-30 שקל לשעה. מאז פירסמנו את היוזמה, היא זכתה בתמיכה

ציבורית עצומה ובין היתר - בעשרות אלפי שיתופים בפייסבוק. היוזמה עוררה דיון ציבורי ער שאיננו מצטמצם לשאלות כלכליות וחברתיות, אלא נוגע בנושאים אידיאולוגיים מובהקים. רוב חברי הכנסת הצטרפו להצעת החוק שיזמה סיעת חד"ש בנושא. את המאבק המעמדי החשוב להעלאת שכר המינימום נמשיך ונרחיב בשיתוף כל ארגוני המפלגה. נקדם השתלבות במערכה למען 30 שקל לשעה במרחבים של ההסתדרות, בוועדי עובדים ובארגונים חברתיים.

3. השקעת מאמצים לפרסום ידיעות על מאבקי עובדים ועל פעילותנו בתחום בשתי השפות בעיתונים ובאתרים של המפלגה וברשתות החברתיות. אנו מברכים על הרחבת המדור השבועי "עם העובדים" בעיתון "אל-אתיחאד" ועל פרסומו הרציף מאז 2013, ומקווים שהוא ירחב לפעמיים בשבוע. השבועון "זו הדרך" מפרסם ידיעות, כתבות ומאמרים בנושאים של עובדים, ומומלץ להקדיש לנושא לפחות עמוד אחד בשבוע.

4. חידוש פעילות המחלקה האיגוד מקצועית, אשר מונה 41 חברים מכל מחוזות המפלגה, הפעילים בארגונים השונים. המחלקה קיימה ישיבות סדירות וארגנה, יחד עם המחלקה לפיתוח קאדר מנהיג, את הסמינר האיגוד מקצועי שהתקיים בינואר 2014 בנוכחות כמאה פעילים מכל המחוזות, לרבות חברות וחברים צעירים. ההשתתפות מלמדת על ההתעניינות של חברי המפלגה בנושא. הסמינר היה צעד חשוב בשילוב חברים וקאדרים חדשים בעבודה האיגוד מקצועית.

5. המחלקה גיבשה מדיניות ברורה של סיעתנו בהסתדרות הן בכל הנוגע בגישה כלפי הנהגת ההסתדרות והן בגישה כלפי השותפות במסגרת "הבית החברתי" וביחס לעתיד השותפות.

6. המחלקה הדריכה את נציגינו הנבחרים במוסדות ההסתדרות השונים בניהול מאבקי עובדים ובהעלאת ענייני העובדים היומיומיים וההגנה על המוחלשים על סדר היום.

7. המחלקה פעלה לחידוש הקשרים הבינלאומיים עם ארגונים איגוד מקצועיים, ובמיוחד עם איגודים מקצועיים פלסטיניים וערביים.

תכנית פעולה של המפלגה לקידום הפעילות בקרב העובדים בשנים הקרובות:

1. ארגון סמינר איגוד מקצועי ארצי פעם בשנה, וזאת נוסף לסמינרים מחוזיים.
2. גיוס וארגון מקומות העבודה וצירוף חברים חדשים לאיגודים. גיוס אלף חברים חדשים מתומכי חד"ש לאיגודים המקצועיים מדי שנה (3,000 חברים חדשים במהלך שלוש השנים 2015-2017).
3. הבטחת עצמאותה של סיעת חד"ש בהסתדרות כסיעה פוליטית ואיגוד מקצועית נפרדת מ-"הבית החברתי", תוך כדי שמירה על עבודה משותפת עם כל הכוחות הפוליטיים המרכיבים את "הבית החברתי". אין ניגוד בין עצמאות לבין שיתוף פעולה.
4. העמקת תפקיד המפלגה והחזית בעשייה האיגוד מקצועית ופיתוח כלים לתיאום מתמיד בין נציגינו באיגודים לבין מוסדות המפלגה והחזית, לרבות תיאום בין הסיעה בהסתדרות לסיעה בכנסת.
5. מיסוד הפעילות האיגוד מקצועית במפלגה ובחזית, לרבות פתיחת משרד מיוחד אשר יקבל קהל ויעניק ייעוץ לעובדים, יכין ניירות עמדה, סקרים ומחקרים לגבי המצב החברתי והאיגוד מקצועי בארץ. הקצאת משאבים אנושיים וחומריים לטובת פעילות זו.
6. דגש מיוחד בהובלת המאבק בעוני ובאבטלה בכלל, ובקרב הציבור הערבי, בפרט.
7. הרחבת ההסברה בקרב העובדים, לרבות הוצאת פרסומים יעודיים בשיתוף פעולה עם ארגונים העוסקים בעניינים איגוד מקצועיים, ובמיוחד בענייני נשים עובדות ועובדים צעירים.

בסיכום, מק"י תפעל בהתמדה בקרב העובדים ולמענם; לפוליטיזציה של מאבקי העובדים; להנחלת עמדות המרקסיזם-לניניזם לעובדים; לקליטת עובדות ועובדים צעירים במפלגה; לאיחוד כל הכוחות, האיגודים והוועדים הפועלים בקרב העובדים במטרה להקים מסגרת אשר תייצג את כלל העובדות והעובדים בישראל.

מקומה של המפלגה במאבק לשוויון לנשים, ומקומן של הנשים במפלגה

המפלגה מעריכה מאוד את הפעילות של נשים בשורותיה, בארגונים ציבוריים ובארגוני נשים. חברות מפלגה נוטלות חלק פעיל בפעילות החשובה של תנועת נשים דמוקרטיות בישראל, בארגונים לקידום נשים ובמאבקים למען השלום, לשוויון זכויות ולצדק חברתי.

מפלגתנו הקומוניסטית מחויבת בכל שנותיה למאבק באפליית נשים, ורואה בו מרכיב מרכזי במערכה לשוויון ולתמורות מתקדמות בחברה הישראלית. אולם בפועל, ארגוני המפלגה ברובם אינם מקדישים תשומת לב ראוייה לצירוף נשים למפלגה ולבחירתן למוסדות הסניף והמחוז. הזלזול בנושא פגע במעמד הציבורי של המפלגה.

ועידות המפלגה הצטיינו בניתוח המגמות המשתנות ביחס למקומן של נשים בחברה ובכלכלה, והדגישו שוב ושוב את החשיבות של הרחבת הפעילות בקרב הנשים ושל שילובן בחיי המפלגה, בסניפים ובהנהגה. הצבענו על הגידול במספר הנשים, ובמיוחד הנשים הערביות, המשתלבות בשוק העבודה, הלומדות והזוכות בתארים אקדמיים.

נוכח העובדה, שרק מספר קטן, יחסית, של נשים השתלב בפעילות המפלגה ובמוסדותיה, פעלנו להבטחת ייצוג לנשים במוסדות הנבחרים של מק"י ושל חד"ש. עם זאת, הבטחת ייצוג לנשים לא יושמה בכל מוסדותינו. בלשכה הפוליטית, למשל, מכהנת חברה אחת בלבד מתוך 15 חברים.

שאלת הייצוג הפוליטי של נשים ברמה הארצית והמקומית הפכה סוגיה ציבורית משמעותית, ומפלגות רבות דאגו לקדם נשים ולהבטיח את בחירתן לכנסת. בסיעות בכנסת של מפלגות אחרות (מרצ, מפלגת העבודה ובל"ד) היו נשים ערביות.

לאתגר זה של ייצוג נשים לא נתנו המפלגה וחד"ש מענה משכנע. למרות שצמחו במפלגה נשים מוכשרות ופעילות, אשר ממלאות תפקידי הנהגה במאבקים ציבוריים שונים ובארגונים חברתיים, כבר למעלה מעשור לא כללה סיעת חד"ש בכנסת אישה. בבחירות לרשויות המקומיות חזר ונשנה המצב העגום, כאשר נשים ספורות נבחרו למועצות הערים מטעם רשימות שהתמודדו בשם חד"ש או בתמיכתה. התופעה השלילית הזאת התרחשה אפילו ביישובים בהם פועלים סניפים ותיקים וגדולים של המפלגה ושל החזית.

תיקון חשוב במצב צפוי להתבצע עם יישום ההחלטה שנתקבלה עוד לפני הבחירות לכנסת ה-19 לערוך שינויים פרסונאליים בסיעה בכנסת. בעקבות השינויים הצפויים להתרחש ברבע הראשון של 2015, יהיו בסיעה בכנסת חברת כנסת וחבר כנסת צעיר.

אולם, אין לראות בשינויים הצפויים האלה סוף פסוק במערכה לקידום נשים במפלגה ובחזית. החולשה הבסיסית בפעילות המפלגה לקידום נשים ממשיכה להיות במפלגה עצמה: במספר המועט של חברות בסניפי המפלגה, בהשתתפות הנמוכה בפעילות השוטפת ובאירועים ארציים, ובהעדר חשיבה מפלגתית שיטתית לגבי קידומן למוסדות נבחרים.

בתחום הפעילות בקרב נשים יושם הדגש בשנים הקרובות במאבק נגד ניצול נשים ערביות בשוק העבודה; בגיבוש תכנית מקיפה לעידוד השתלבות חברות בחיי המפלגה ובסילוקן של חסמים הניצבים בפני השתתפות פעילה של החברות בישיבות ובמפגשים; בהקפדה על שיתוף נשים כדוברות בכל אירוע ציבורי שהמפלגה יוזמת או נוטלת בו חלק.

המפלגה והצעירים

הוועידה ה-26 דנה בפירוט בחולשתנו בקרב צעירים. אנו רואים בפרק שאושר בוועידה ה-26 בנושא הצעירים חלק בלתי נפרד גם מהדו"ח לוועידה זו.

המזכירות שבחר הוועד המרכזי בעקבות הוועידה ה-26 קבעה, כי בראש מעייניה תעמוד העבודה בקרב הצעירים, בתיאום עם בנק"י ועם תאי הסטודנטים של חד"ש. נערכו מספר דיונים בנושא זה, לרבות אקטיב ארצי בנושא הפעילות בקרב צעירים, בהשתתפות נציגים של בנק"י ותאי הסטודנטים של חד"ש. אולם טרם גובשה תכנית אסטרטגית להרחבת פעילותנו והשפעתנו בקרב הנוער והצעירים.

המפלגה הגדילה במידה מסוימת את המשאבים המוקצים לעבודה בקרב הצעירים. אולם ההתקדמות שנעשתה אינה משביעת רצון, ואינה יכולה להיחשב קפיצה איכותית ברמת עבודתנו.

לפעילות בקרב הצעירים אופייניות בעיות ארגוניות עמן מתמודדת המפלגה באופן כללי, אולם גם בעיות ייחודיות. אנו מעריכים, כי למרות הפוטנציאל הגדול להרחבת השורות בקרב הדור הצעיר, ולמרות יכולותיה של ההנהגה הצעירה של המפלגה להוביל מאבקים, איננו ממצים את מרחב ההשפעה הפרוש בפנינו, ואנו מתקשים לרכוש עמדות הנהגה במאבקי צעירים המתנהלים סביבנו.

סקרי דעת קהל, לרבות כאלה שאנו יוזמים, הראו שאנו מדורגים במקום השלישי בתמיכה הציבורית בקרב הצעירים הערבים. מוסדות המפלגה יערכו בהקדם ניתוח לעומק של מצב הדור הצעיר, עם דגש במגמות ובהתפתחויות החדשות בקרב הצעירים הערבים, וייעצבו את דרכי פעילותנו נוכח הריבוי של ארגונים ושל יוזמות חדשות.

הוועד המרכזי יגבש תכנית לקליטת חברים וחברות רבים שלא נקלטו בסניפי מגוריהם אחרי סיום הלימודים ו/או לאחר הפסקת פעילותם בבנק".

ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי (בנק"י)

ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי, המשמרת הצעירה של המפלגה, היא תחום חשוב במיוחד בעבודתנו. בנק"י מטפחת את אופיה האינטרנאציונליסטי ומתייצבת נגד הזרמים הלאומניים והגזעניים המרימים ראש בחברה הישראלית.

בימים 5-6 באפריל 2013 קיימה בנק"י את ועידתה ה-19 תחת הכותרת "לחשוב מהפכני, לשנות באמת". ועידה זו נערכה באווירה חברית, דנה לעומק באתגרים העומדים בפני בנק"י, ובחרה בוועד מרכזי המוביל את פעילות התנועה בצורה חיובית, ובתיאום מלא עם מוסדות מק"י. במובנים רבים, הוועידה ה-19 של בנק"י הייתה נקודת מפנה שמינפה את פעילות התנועה.

ב-2014 יזמה והובילה בנק"י פרויקטים ייחודיים, ובראשם - הפרויקט "צה"ל לא שווה", אשר נועד להיאבק בגיוס צעירים ערבים לצבא הכיבוש ולתמוך בסרבני מצפון יהודים וערבים-דרוזים. בנק"י מילאה תפקיד חשוב במערכה נגד ההתקפה על רצועת עזה. בנק"י הייתה הראשונה שארגנה הפגנה המונית בסחי'ן, וכן מבצע התרמות לעזה תחת הכותרת "עזה בלב".

בנק"י חיזקה בשנים האחרונות את מעמדה בקרב תנועות הנוער בארץ, תוך בניית שיתופי פעולה חיוניים במאבקים השונים, ובהם המאבקים נגד תוכנית פראוור, לתמיכה בסרבני המצפון ונגד המעצרים המנהליים.

אולם מיעוט המשאבים שהושקעו בבנק"י, העדר התמיכה מצד מרבית סניפי המפלגה בסניפי בנק"י ובפעילות בקרב הצעירים, וכן גישה שמרנית שאפיינה את הנהגת בנק"י בעבר - הפריעו לחיזוק בנק"י ולהרחבת פעילותה.

היו מספר יוזמות להוציא לאור פרסומים לנוער בערבית ובעברית, אולם שום פרסום לא ממשיך לצאת באופן סדיר. כתב-העת "אל-עד", שבנק"י פרסמה בשנים עברו בשפה הערבית, חדל לצאת לאור. במשך תקופה מסוימת יצא לאור ירחון של בנק"י בעברית בשם "קול הנוער", אך יוזמה זו נקטעה.

התנועה חיזקה את קשריה עם תנועות הנוער המתקדמות בעולם, והשתתפה בוועידות ובפגישות חשובות, שארגנה הפדרציה העולמית של הנוער הדמוקרטי (WFDY).

בנק"י גיבשה תכנית לציון מלאות 90 שנה להקמת תנועת הנוער הקומוניסטי בארץ: הוצאת חוברת והפקת סרט על ההיסטוריה של התנועה, קיום הרצאות בסניפים וארגון פסטיבל נוער וצעירים בתחילת 2015.

בנק"י פועלת לחיזוק הלימוד הרעיוני המרקסיסטי-לניני והחינוך הפוליטי ולהקניית יסודות הארגון הקומוניסטי גם באמצעות ימי עיון. מושקע מאמץ כדי שתכניותיה החינוכיות יכללו חומרים נגישים לבני נוער ולצעירים ובצורות ההולמות את התמורות הטכנולוגיות.

אנו עדים לכך שבקרב בני הנוער, ערבים ויהודים כאחד, מתפשטת סלידה מפעילות פוליטית והתנערות ממחויבות אידאולוגית ו/או ארגונית. בני נוער וצעירים נוטים להתחבר למאבקים נקודתיים וקצרי טווח המובלים בדרך כלל בידי התארגנויות ספונטניות של פעילים, ואשר בפועל ממונות גם בידי עמותות ומפלגות שונות. היינו עדים לתופעה זו במהלך המחאה החברתית בקיץ 2011 ובמה שנקרא "אלחראכאת אלשבאבייה", שהוביל חלק מהמאבקים בקרב הצעירים הערבים. מציאות זו, מייצרת עוינות כלפי תנועות פוליטיות, אשר מצידה מקשה על בנק"י, במידה מסוימת, בהובלת מאבקים ציבוריים.

כדי להתגבר על קשיים אלה, המפלגה תפעל לחיזוק בנק"י ותספק לה כלים ארגוניים כדי לספק תשובות לשאלות המעסיקות בני נוער, כמו, למשל, בעיית האלימות; כדי לשכלל את המודל של שותפות יהודית-ערבית ולחזק את ההתמודדות עם המציאות של הפרדה, השולטת בחברה הישראלית; וכדי לפרוץ למעגלים חדשים.

פעילותה של בנק"י בקרב הנוער היהודי עדיין מוגבלת בעיקר בת"א. נוכח מרכזיות המערכה נגד הגזענות וסכנת הפשיזם, חיוני עוד יותר להשקיע יותר משאבים בתחום זה.

לבנק"י נועד תפקיד חשוב במערכה להכשרת צעירות וצעירים להצטרפות למפלגה ולהגדלת מספר הצעירים ומשקלם במפלגה. קליטה נאותה לשורות המפלגה של חברים צעירים – יוצאי בנק"י ובוגרי תאי הסטודנטים – היא מהמשימות החשובות ביותר העומדות בפני המפלגה.

ההישגים של בנק"י מצביעים על האפשרויות ועל היכולת של התנועה להתמודד עם האתגרים שבפניה. ארגוני המפלגה ומוסדותיה יגישו כל עזרה אפשרית - חינוכית, ארגונית ותקציבית כדי שבנק"י תרחיב את פעילותה בקרב תלמידות ותלמידי התיכון ובקרב הנערים העובדים.

פעילותנו בקרב הסטודנטים

האוניברסיטאות הן זירה מרכזית ובעלת ייחוד ביחס לשאר הזירות הפוליטיות, שפעילויות מק"י וחד"ש מנהלים בהן מאבקים, וזה הודות למציאות של מגע יומיומי בין הסטודנטים הערבים והיהודים.

מחלקת הסטודנטים של מק"י וחד"ש יוזמת ומובילה מאבקים בתוך הקמפוסים ומחוצה להם. הסטודנטים נטלו חלק פעיל במאבקים של מק"י למען שלום ושוויון, נגד המלחמה והתוקפנות, ונגד האפליה הגזענית והפאשיזם המתחזק.

פעילינו באוניברסיטאות היו תמיד הראשונים ליזום ולארגן מאבקים בנושאים סטודנטיאליים ובנושאים פוליטיים וחברתיים. המאבקים שתאים שלנו היו מעורבים בהם נשאו אופי פוליטי-חברתי שמאלי אמיתי ומובהק. הם התנהלו מול הנהלות האוניברסיטאות וגם בקרב הסטודנטים - מול תנועות הימין המובהקות, ומול תנועות אשר קראו לעצמן עצמאיות כמסווה לאידיאולוגיה מסוכנת הקוראת למעשה לניתוק האוניברסיטה מההקשרים החברתיים והפוליטיים המקומיים והאוניברסאליים שלה. עמדנו בעקביות מול הניסיונות לצמצם את דרישות הסטודנטים לכאלה המשרתות צרכים אינדיבידואליים בלבד, ואשר אימצו גישה א-פוליטית המקבלת עידוד מהנהלות האוניברסיטאות.

אנו פועלים תוך הדגשת החיוניות שבחיבור בין האוניברסיטה לחברה, וזאת במסגרת מאבקים שונים סביב נושאים סטודנטיאליים ישירים, וגם בנושאים שמפלגתנו עוסקת בהם במאבקה: שלום צודק, שוויון אזרחי ולאומי, צדק חברתי והתנגדות לניאו-ליברליזם ולהפרטה, הגנת החירויות הדמוקרטיות וזכויות האדם והאזרח, ועוד.

לא אחת שילמו סטודנטים פעילי מק"י וחד"ש מחירים כבד במאבקים אלה. הנהלות המוסדות להשכלה גבוהה מנהלות מדיניות של סתימת פיות כלפי כל מי שמערער על הקונצנזוס הציני בנושאים כמו מלחמה, כיבוש, אפליה, גזענות וניצול. מדיניות זו חותרת לזרוע פחד במטרה להשתית אותנו ואת שותפינו במאבקים השונים.

ההרכב הערבי-יהודי של תאינו ושל מאבקינו מערער על הנחות היסוד של כל מרכיבי הממסד בישראל, לרבות זה האקדמי. אנו פועלים ליישומה בקרב הסטודנטים של החלטת ועידת המפלגה ה-26: מול ממסד ישראלי המטפח גזענות ודעות קדומות, חוקי שנאה ואפליה, תפיסות פאשיסטיות, שנאה לזר, הסתגרות לאומנית וריאקציה דתית – אנו משיכים לשמור ולטפח את האחדות היהודית-ערבית של מפלגתנו הקומוניסטית, שהיא תמצית המהות של המפלגה.

בפעילותנו הסטודנטיאלית אנו מביאים בחשבון את הנתונים העדכניים (2013) לגבי ההתפלגות של הסטודנטים לתואר ראשון בין המוסדות להשכלה גבוהה: באוניברסיטאות לומדים 41.7 אחוזים מהסטודנטים הערבים, לעומת 38.4 אחוזים מהסטודנטים היהודים; רק 9.6 אחוזים מהסטודנטים הערבים לומדים באוניברסיטה הפתוחה, לעומת 20.7 אחוזים מהסטודנטים היהודים; 17.6 אחוזים מהסטודנטים הערבים לומדים במכללות אקדמיות, לעומת 32 אחוזים מהסטודנטים היהודים; במכללות לחינוך לומדים 31 אחוזים מהסטודנטים הערבים, לעומת 8.7 אחוזים מהסטודנטים היהודים. סטודנטים ערבים (בעיקר סטודנטיות ערביות) בולטים בשיעורם הגבוה בכלל הסטודנטים במכללות האקדמיות לחינוך - 28.3 אחוזים. משקל הסטודנטים הערבים באוניברסיטאות הוא 10.6 אחוזים מכלל הסטודנטים; במכללות האקדמיות - 5.7 אחוזים; ובאוניברסיטה הפתוחה - כ-5 אחוזים. שיעורם של הערבים בקרב מקבלי תואר ראשון היה במכללות לחינוך 32.4 אחוזים;

באוניברסיטאות - 7.8 אחוזים; במכללות האקדמיות - 4.7 אחוזים; ובאוניברסיטה הפתוחה 2.9 אחוזים.

נשים הן כ-61 אחוזים מכלל הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה: באוניברסיטאות - כ-55 אחוזים, במכללות האקדמיות - כ-46 אחוזים, ובמכללות לחינוך - כ-80 אחוזים.

אנו שמים דגש מיוחד בפעילות בקרב הסטודנטים הערבים. מתחילת שנות ה-90, גבר מגוון הארגונים הפועלים בקרבם. ועד הסטודנטים הערבים, שהיה מורכב עד אז משתי סיעות (חד"ש מול "חזית הפעילות הלאומית", או מול בל"ד לאחר מכן), מורכב בשנים האחרונות מכמה סיעות, מבלי שלאחת מהן יש רוב מוחלט. הרכב זה של הוועד משקף את המציאות הפוליטית המגוונת בקרב האוכלוסייה הערבית.

מק"י וחד"ש מציעות מזה שנים אחדות לפתח ועדים ומוסדות נבחרים של הסטודנטים הערבים בצורה ההולמת את הנסיבות של התקופה הנוכחית. מטרתנו - לספק מענה לצרכים ולקדם תנועה סטודנטילית אקטיבית, בעלת גישה פוליטית נכונה, המהווה חלק פעיל בחברה, אותה אנו שואפים לשנות.

מתוך גישה אחראית זו, פנו חברינו לכל התנועות הפוליטיות, הפעילות בקרב הסטודנטים הערבים, וקראו להן לפתוח בדיאלוג, שמטרתו לפתח דרכי פעולה הולמות בפורומים הנבחרים. הצורך במוסדות נבחרים של הסטודנטים הערבים עדיין קיים ורלוונטי, היות שהמציאות של האפליה והגזענות לא רק שלא השתנתה, אלא שהיא אף מחריפה.

שינוי המבנה הארגוני של ועדי הסטודנטים הערבים וההתאחדות הארצית של הסטודנטים הערבים נועד לספק מענה למשבר, שפקד אותם. בבחירות לוועדי הסטודנטים הערבים, שנערכו ב-2007, שמרה חד"ש על מעמדה ככוח המוביל בקרב הסטודנטים הערבים. אך כוח זה לא קיבל ביטוי בהנהגות של הוועדים ובהתאחדות הארצית בשל עסקות של בל"ד עם רשימת "איקרא" (התנועה האסלאמית). עסקות אלה החזיקו מעמד רק כמה חודשים, ופירוקן מוכיח, כי מטרתן הייתה להרחיק את חד"ש מהנהגת תנועת הסטודנטים הערבים.

חד"ש בקרב הסטודנטים היא חזית ערבית-יהודית, וסניפי חד"ש בכל האוניברסיטאות מורכבים מחברים ערבים ויהודים, הפועלים יחד, כדי להביא את המסר שלנו לציבור הסטודנטים הרחב. סניפי חד"ש בקרב הסטודנטים ממלאים תפקיד חשוב בפעילות היומיומית באוניברסיטאות והם הגוף הפוליטי הפעיל ביותר בקרב הסטודנטים. הסניפים פרסמו וחלקו עלונים וחומר הסברה, וערכו עשרות פעילויות פוליטיות וחינוכיות שכוונו לכלל הסטודנטים והמרצים.

באווירה המורעלת הנוכחית, הנהלות המוסדות להשכלה גבוהה וקבוצות סטודנטים פאשיסטים מנסות לדחוק את הסטודנטים הערבים לשוליים. במצב דברים זה, הסטודנטים של חד"ש, כגוף ערבי-יהודי המאמין בשותפות הערבית-היהודית, מחפשים דרכים לקדם שותפות מאבק עם קבוצות של סטודנטים יהודים מצד אחד, ועם קבוצות של סטודנטים ערבים מצד שני, במטרה להדוף את סכנת הפאשיזם והגזענות, וכדי להגן על ערכי הדמוקרטיה, השוויון והצדק החברתי.

נמשיך לפעול באחריות למען הרחבת שורות מק"י וחד"ש בקרב הסטודנטים, לבנייתה מחדש של תנועת הסטודנטים, ולהקמת קואליציות רחבות, במטרה להדוף את איום הפאשיזם. המשימות של ארגוני הסטודנטים של חד"ש הן: החייאתה של תנועת הסטודנטים הערבים; הגנה על אחדות המאבק שלה מול המדיניות של האפליה והדחיקה לשוליים; הנהגת המאבק הערבי-היהודי והובלת המאבק המשותף נגד הגזענות באוניברסיטאות; מאבק נגד ההפרטה ונגד הכפפת ההשכלה הגבוהה והמחקר האקדמי לכוחות השוק; הפצה והעמקה של תרבות וערכים מהפכניים, מתקדמים והומאניים בקרב ציבור הסטודנטים בכלל, ובקרב הסטודנטים הערבים בפרט.

משימות אלו מצריכות חיזוק של מחלקת הסטודנטים של מק"י וחד"ש ומיסוד פעילותה ומימונה הכספי; חיזוק החינוך הרעיוני והפוליטי; ופיתוח הקשר השוטף עם הסניפים והמחוזות של מק"י.

אנו צופים שהשיפור במעמדה ובתפקודה של בנק"י ישפיע לטובה על פעילותנו בקרב התיכונים, מועצות התלמידים וההתאחדות הארצית של תלמידי התיכון הערבים, ובעתיד הקרוב - גם על יכולת הפעילות שלנו באוניברסיטאות.

פיתוח קאדר מפלגתי

בהיסטוריה הרחוקה של המפלגה, פעלה בה ועדה חשובה לפיתוח ולהכשרת קאדר פעיל ומנהיג בתחומים שונים. אי-קיום ועדה כזאת במשך שנים ארוכות הפחית את תשומת לב המפלגתית

להכשרה ולטיפוח של מנהיגות צעירה. בפעילויות ובמפגשים של ארגוני המפלגה אנחנו רואים כמעט אותם משתתפים, ורק בסניפים מעטים ניכר גידול משמעותי במספר הפעילים.

ב-2013 הוקמה מחדש הוועדה לפיתוח קאדר מפלגתי, וזו גיבשה תכנית עבודה. הוועדה הייתה שותפה בארגון שתי פעילויות מרכזיות בשנה האחרונה: סמינר ארצי שארגנה המפלגה, וסמינר בתחום האיגוד מקצועי שאורגן יחד עם המחלקה לאיגוד מקצועי. נציגי הוועדה העלו את הצורך בפיתוח קאדר מנהיג ובקליטת חברים חדשים בישיבות של ועדי מחוזות.

הוועדה גיבשה שאלון למיפוי יכולות והנהגה צעירה במחוזות ובסניפים לשם בניית תכנית עבודה לטיפוח ההנהגה הצעירה. אך למרות המאמץ הרב שהשקיעו מזכירות הוועד המרכזי, והוועדה עצמה, רק סניף אחד (סניף ת"א) מילא את השאלון. השאלון היה מקרה מבחן, אשר הבליט שתי בעיות מרכזיות, שקיומן ידוע: חולשת הארגון והמנגנון המפלגתי; צמצום מספר הפעילים, במיוחד הצעירים בסניפים ובמחוזות. מצב דברים זה הפך את מילוי השאלון, שנראה לכאורה דבר טכני, למשימה מורכבת.

נוכח מציאות זו, נקטה הוועדה אסטרטגיה אחרת של הנעת פעילות בתחומים שונים, שתעודד פיתוח וצמיחה של קאדרים פעילים. דוגמא לכך היה הסמינר האיגוד מקצועי. עם זאת, מוסדות המפלגה יגבשו דרכים לביצוע המיפוי, אשר יתרום לפיתוח תכנית עבודה מקיפה בתחום פיתוח קאדר צעיר.

במסגרת בניית קאדר בעל הכרה מפלגתית, מחויבים כל הארגונים לדאוג להכשרה רעיונית ופוליטית שלהם, לתרום להעצמתם, להטיל עליהם אחריות, לשלבם במוסדות ובדרך זו להצטרף את המפלגה ואת מוסדותיה.

הניסיון לימד כי פעילים צעירים חדשים יכולים לא רק להשתלב בעבודה המפלגתית השוטפת, אלא גם לקחת על עצמם ניהול פרויקטים חדשים בתחומים כמו ניו-מדיה.

עיתונות, מדיה אלקטרונית, דוברות, תיעוד

היומון "אל-אתיחאד" הוא כלי התקשורת המרכזי המבטא את עמדות המפלגה בערבית. שבועון מק"י בעברית "זו הדרך" יוצא לאור בדפוס וגם בגרסה אלקטרונית. אנו מציינים את העבודה המסורה של הכותבים, העורכים והמפיצים של העיתונות.

למפלגה אתר פעיל בעברית ובאנגלית, המתעדכן בכל יום בחדשות ובמאמרים. אולם למרות החלטות, ולמרות שהנושא תוקצב, מסיבות ארגוניות טרם עלה אתר המפלגה בערבית. עד כה גם לא נעשה שימוש באפשרות שיש לאתר הקיים להעלות חומרים גם בערבית.

התפתחות חיובית בתחום התקשורת היא השימוש הגובר של ארגוני המפלגה בניו-מדיה, לרבות בפייסבוק ובפלטפורמות נוספות, להחלפת דעות, לפרסום הודעות בדבר פעילויות ולהפצת עמדות המפלגה, בנק"י וחד"ש. אולם השינוי אינו מספיק, בהתחשב בכך שרוב כלי התקשורת בישראל בכלל, ובחברה הערבית בפרט, אינם מייצגים עמדות שמאליות, ולרוב הם נאבקים בנו. נוכחנו בכך שוב בבחירות לעיריית נצרת, כאשר כלי התקשורת חברו ברובם למערכה נגד חזית נצרת הדמוקרטית.

הנוכחות הציבורית והתקשורתית של המפלגה עדיין מצומצמת מאוד. במשך שנים לא היה למפלגה מערך דוברות אפקטיבי ופעיל שיקדם אותה. המפלגה אינה יכולה להסתפק במערך הדוברותי הקיים לצד כל חבר כנסת, גם כאשר הוא נמנה עם מנהיגי המפלגה.

ב-2014 הקים הוועד המרכזי צוות דוברות, שהתחיל לעבוד במטרה לדבר את המפלגה לציבורים השונים בישראל. קידום הנושא מחייב מיסוד של עבודת הצוות ובניית תכנית עבודה מקיפה בתחום.

תיעוד ההיסטוריה של המפלגה

חיוני להנחלתה לחברי המפלגה, ובעיקר לצעירים שביניהם, להפצתה בקרב הציבור ולמערכה בניסיונות לזיוף ההיסטוריה המפלגתית ולהעלים את מאבקים והקרבתם של הקומוניסטים.

המפלגה הקימה ארכיון, בו נאספים ביטאונים המפלגה, תעודות מודפסות, פרטוקולים, צילומים וחומר אודיו-ויזואלי של ועידות ושל ארגוני המפלגה ומוסדותיה, וכן של ארגונים דמוקרטיים. נאספו גם הקלטות של ריאיונות עם חברי מפלגה ותיקים. אתר מק"י בעברית כולל אוסף של כרזות של המפלגה. לתיעוד ההיסטורי תורמים גם ספרים אוטוביוגרפיים וספרי מחקר שמפרסמים חברי

מפלגה. מוסדות המפלגה משתפים פעולה עם מוסדות מחקר העוסקים בדגיטציה של עיתוני המפלגה.

מוסדות הוועד המרכזי יכינו תכנית לריאיונות עומק עם חברים ותיקים, להעלאת חומר היסטורי לאינטרנט, לפרסום חוברות, ובעיקר – להפצת חומר היסטורי אמין בקרב הציבור בכלל, והצעירים בפרט.

פעילות הוועד המרכזי ומוסדותיו

פעילות סדירה של המוסדות המרכזיים היא תנאי לדיונים, לקבלת החלטות ולגיבוש תכנים פוליטיים ותוכניות פעולה. תנאי לא-פחות חשוב הוא, לקיים קשר דו-סיטרי רצוף בין המוסדות המרכזיים לבין המחוזות והסניפים. אי-ביצוע של החלטות, שהתקבלו במוסדות הארציים, מונע את קידום המפלגה וגורם אפילו להיחלשותה ולבלבול בקרב חבריה.

אנחנו חוזרים ומדגישים שעל כל מוסד מהמוסדות המרכזיים לפעול בהתאם לתחומים שעליהם הוא אחראי: הוועד המרכזי דן ומחליט בנושאים פוליטיים וארגוניים והוא המוסד העליון בין ועידה לוועידה; הלשכה הפוליטית מנהיגה את המפלגה בין שני מושבים של הוועד המרכזי; המזכירות אחראית לביצוע ההחלטות של הוועד המרכזי ושל הלשכה הפוליטית.

הוועד המרכזי התכנס לפי התקנון אחת לחודשיים. אנו מותחים ביקורת על היעדרויות תכופות של כמה חברים, וגם על הנוהג הפסול של עזיבת המושב לפני סיומו.

כדי להבטיח השתתפות מירבית של החברים, חיוני לקבוע את מועד המושב של הוועד המרכזי ואת מועדי הישיבות של מוסדותיו זמן מספיק מראש וכן להשתדל שלא יהיו דחיות ושינויים במקום הישיבה.

הלשכה הפוליטית

התכנסה בדרך כלל באופן סדיר וקיימה דיונים בנושאים רבים. אולם היו תקופות שהלשכה לא התכנסה במשך חודש ימים. ברוב המקרים של ישיבות הלשכה, לא הייתה השתתפות מלאה. הנוהג שהלשכה מקדישה זמן לדיונים שאינם במסגרת תפקידיה – פוגע בעבודת הלשכה ומאריך את ישיבותיה.

אחד התנאים לתרגום החלטות לתכניות מעשיות ולבקרה אחר ביצוען הוא - חיזוק הקשר בין ההנהגה לבין הפעילים. על כל חברי המוסדות המרכזיים להיות מעורבים ופעילים בתחומים העשייה של המפלגה, במחוזות ובסניפים.

תקציב המפלגה כולל את ההכנסות השוטפות ממימון המפלגות, מהתקציבים לבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות, מהמס הפוליטי ההסתדרותי, ממס החבר ומתרומות על פי חוק. מגבלות התקציב מחייבות את המוסדות המרכזיים לקבוע סדר עדיפויות להוצאות וזאת בהתאם להחלטות ובהתחשב בהתפתחויות הפוליטיות. מבקר המדינה אישר את הדוחות הכספיים השוטפים ואת הדוחות הכספיים לגבי מערכות הבחירות שהגישה המפלגה. אנו מביעים את הערכתנו הרבה להקפדה של החברים האחראים לניהול הכספי השוטף ולהכנת הדוחות.

התמודדות אמיצה של המפלגה עם המשבר ועם החולשות שעליהם הצבענו לעיל עשויה לפתוח בפניה הזדמנות אמתית להתעוררות ולהיערכות הולמת עם האתגרים הפוליטיים והחברתיים, הציבוריים והפנימיים. תהליך כזה אפשרי בתנאי שנשכיל ללמוד את הלקחים מהניסיון העשיר שצברנו, נהיה פתוחים לביקורת בונה, נקפיד על ביקורת עצמית ונלהיב את חברינו ואת ידידי המפלגה להירתם ליישום המטרות שמציבה ועידתנו.

המבחן שלנו כמפלגה ושל הנהגת המפלגה הוא בפתיחת דף חדש בכל הקשור בביצוע ההחלטות וביישום התוכניות, וזאת לאחר שנים של ביצוע חלקי של תכניות מצוינות ושל החלטות מעולות שנתרו על הנייר. עלינו להתעקש שהניתוח ישקף נכון את השינויים בסביבת הפעילות שלנו ואת היעדים שקבענו, אך לא פחות חשוב מכך – לבנות מערכת שתאפשר לנו לעבור באופן שיטתי משלב הניתוח לשלב הביצוע ושל הוצאה לפועל של המסקנות והתכניות. טיבה של החלטה נבחן במידה רבה ביישומה ובכלים שאנו מעמידים לצורך היישום. החלטה שאין בצידה יישום נותרת משאלה, ועם משאלות בלבד לא נוכל לחזק את המפלגה ולשנות את המציאות. כדי שנוכל לבדוק את היישום עלינו לאמץ שיטה להגדרת יעדים ריאליסטיים ומדידים, ולהתעקש על השגתם.

מאז הוועידה ה-26, נקטו מוסדות הוועד המרכזי כמה צעדים במטרה לשפר את מצבה הארגוני של המפלגה. נציגי המזכירות השתתפו בישיבות של ועדי המחוזות ושל ועדי סניפים, במטרה להדק את הקשר בין המוסדות המקומיים והארציים, ולסייע בפתרון הבעיות הארגוניות. סדרת מפגשים זו סייעה לחשוף את עומק המשבר הארגוני ואת הליקויים בתחומים הרעיוני והפוליטי, אך לא היה די בה כדי להיחלץ מהמצב הקשה.

זהות ואסטרטגיה - עם הפנים לעתיד

כדי לחזק את המפלגה ולהביא להתעוררותה, נפעל לצמצום הפער בין ה-"אני מאמין" שלנו כמפלגה, לבין הפרקטיקה שלנו במציאות. נחדד עוד יותר את זהותה כמפלגה קומוניסטית, המייצגת את האינטרסים האמתיים של מעמד הפועלים, של המיעוט הערבי-פלסטיני במדינת ישראל, של השכבות המוחלשות ושל הקבוצות המדוכאות.

נחדד את ייחודה של המפלגה כגוף ערבי-יהודי מתקדם, אנטי-קפיטליסטי, אנטי-ציוני, אנטי-אימפריאליסטי ואנטי-ריאקציוני. נלטש את אסטרטגיית המאבק שלנו, כך שהיא תלהיב את העובדים והמקופחים במערכות נגד המדיניות הניאו-ליברלית הדורסנית ולמען צדק חברתי, נגד הכיבוש וההתנחלויות ולמען שלום צודק ויציב, נגד הדיכוי הלאומי ולמען שוויון מלא למיעוט הערבי-פלסטיני, נגד אפליית הנשים וכל סוגי האפליה האחרים ולהגנת המרחב הדמוקרטי וזכויות האדם והאזרח, נגד שוד משאבי הטבע ולהגנת הסביבה.

נוביל מאבקים מעמדיים חברתיים, נחבור למאבקים חברתיים, אזרחיים וסביבתיים, ונפעל לפוליטיזציה ולרדיקליזציה שלהם.

ניתן דוגמא אישית של מסירות והקרבה אישית.

נפעל להתחדשות חד"ש ולשכנוע השותפים בצדקת עמדותינו.

כמפלגה קומוניסטית נחדד באופן רעיוני ופוליטי את הרלוונטיות של האלטרנטיבה הסוציאליסטית שאנו מציעים למשטר הקפיטליסטי הקיים בישראל.

נסביר ונפעל כך, שהדימוי הציבורי שלנו יהלום את זהותנו ועמדותינו. לשם כך תגביר המפלגה את הנוכחות הציבורית והתקשורתית שלה.

המפלגה תשקיע מאמצים רבים עוד יותר להרחבת שורותיה מבין הצעירים, העובדים השכירים והנשים.

6. לחדש את חד"ש

מק"י היא שיזמה את הקמתה של חד"ש כחזית דמוקרטית רחבה, המבוססת על מצע פוליטי מוסכם. הוועידה ה-18 של מק"י קראה ב-1976 "להקים ללא-דיחוי אחדות-פעולה... ללא הבדל השתייכות מפלגתית והשקפה אידיאולוגית... להקמת רשימת חזית שלום ודמוקרטיה לבחירות לכנסת". הקריאה הזו תורגמה למציאות באמצעות פעולה נחושה של הנהגת המפלגה, שהביאה להקמה בפועל של החזית, שנה לאחר מכן.

לאורך השנים חד"ש מילאה תפקיד פוליטי חשוב כעוגן השמאלי של הזירה הפוליטית בישראל. סומאות פוליטיות שחד"ש יזמה הפכו לנחלתם של רבים. במשך שנים חד"ש הייתה מזוהה עם הובלת המאבק נגד מדיניות הכיבוש והמלחמות והייתה מעורבת בכל המערכות הפוליטיות והחברתיות שהתקיימו בארץ. חד"ש הובילה ומובילה באחריות, בתבונה ובאומץ את מאבקה של האוכלוסייה הערבית בישראל למען שוויון זכויות אזרחי ולאומי. אנחנו גאים בתרומתה ההיסטורית של החזית. אבל הגאווה המוצדקת הזו אסור לה לגרום לעיוורון לגבי החולשות שהתפתחו בהמשך.

ניתוח אובייקטיבי מחייב אימוץ ראייה מפוכחת ואימוץ אסטרטגיה עקבית על מנת לממש את פוטנציאל התמיכה בחד"ש כסמן העיקרי של אלטרנטיבה שמאלית במפה הפוליטית בישראל וככוח מוביל בקרב האוכלוסייה הערבית, תוך שימת דגש מיוחד על הפוטנציאל האובייקטיבי בקרב העובדים והשכבות העממיות, בקרב הצעירים ובקרב הנשים. אין אנו יכולים להרשות לעצמנו להיחלש ולהתנתק ממגזרים האלה. החלשות זו היא החמצה של ההזדמנות שנוצרת כאשר, במיוחד בשנים האחרונות, מתגבשים בקרב העובדים, הצעירים והנשים – בציבור היהודי והערבי כאחד – כוחות רבים ומגוונים אשר היו יכולים להשתלב בחזית יחד איתנו, אם הם היו רואים אותה כבית פתוח באמת לכל מי שנאבק למען שינוי החברה.

ניתוח ביקורתי של עבודת חד"ש מתחייב דווקא עקב החשיבות הגדולה שאנחנו מייחסים לחזית כאמצעי אסטרטגי במאבקנו לשינוי פוליטי וחברתי. כך קובעים עקרונות היסוד של מק"י, בפרק הראשון של תקנון המפלגה: "אנחנו מציעים הליכה משותפת, על בסיס של מצע מינימום, לכל מי שמוכן ללכת איתנו חלק של הדרך. זאת היתה כוונתנו כשיזמנו את הקמת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, שאנו רואים בה שותפות פוליטית אמיתית שיש לחזקה, לפתחה ולהרחיבה. מק"י פועלת לכינונה של חזית שמאל יהודית-ערבית רחבה, שתוכל להציע לשני העמים מצע משכנע של יציאה מהמשבר הנוכחי ועלייה על דרך של שלום ושוויון. מק"י חותרת לשיתוף פעולה רחב עם מפלגות, חוגים ואישים העלי השקפות עולם שונות על בסיס מוסכם."

בתנאים הפוליטיים הקיימים, עם הסכנות הגדולות והאפשרויות האמיתיות הקיימות בהם, חזית אפקטיבית חיונית יותר מאשר אי פעם בעבר. אנחנו שבים ומדגישים את רצוננו בהרחבת שיתופי הפעולה, על בסיס פוליטי מוסכם, בקרב הציבור היהודי והערבי כאחד. עלינו להשקיע מאמץ מתמיד באיתור של כוחות ואנשים שאנחנו מעוניינים לפעול איתם ביחד ולצרף אלינו, בציבור היהודי והערבי כאחד, ובמציאת הדרכים לשילובם בחזית. ככל שתיווצר תשתית פוליטית לשותפות משמעותית רחבה יותר, על בסיס עקרונות היסוד של שוויון, שלום, דמוקרטיה וצדק חברתי, נהיה מוכנים – יחד עם שותפינו בחד"ש – לשינוי המתכונת הארגונית של חד"ש.

אפשרויות

ייחודיותה הפוליטית והחברתית של חד"ש היא, לדעתנו, מקור לאפשרויות גדולות. חד"ש היא חזית פוליטית, פתוחה לבעלי השקפות עולם אידיאולוגיות שונות, המבוססת על ערכים משותפים של שוויון, שלום, דמוקרטיה וקידמה חברתית. את הערכים האלה, ואת הפוליטיקה המתבססת עליהם, אנחנו צריכים לחדד ולהבליט בכל מישורי הפעולה שלנו. זה דרוש לחברה סביבנו. זה חיוני גם לנו.

השותפות היהודית-ערבית שלנו מבטאת מימוש של החלופה לפוליטיקת הפרדה, האפליה והשנאה בין העמים. מחויבות של השמאל למיעוט הלאומי המדוכא היא מרכיב חיוני בזהותנו של שמאל. ומצד שני – מאבקו של המיעוט הלאומי יחד עם השמאל הנאבק נגד אפליה ולמען השוויון הוא טבעי. בתנאיה של ישראל, שמאל חייב להיות יהודי-ערבי. הנכונות לשותפות יהודית-ערבית אמיתית, ההתגייסות נגד כל אפליה, הדרה והרחקה של האוכלוסייה הערבית והמאבק למען מקומה השווה של האוכלוסייה הערבית בחברה ובמדינה – הם מאפיינים מרכזיים של המאבק הדמוקרטי ובוודאי של שמאל אמיתי בישראל.

במשך שנים חד"ש היא הכוח הפוליטי המוביל בקרב האוכלוסייה הערבית. גם במערכות הקיץ האחרון הובלנו את המחאה בהפגנות ערביות-יהודיות משותפות, בעשרות משמרות ביישובים הערביים, בהפגנה הגדולה שיזמנו בסכנין ובפעולות ועדת המעקב. עם זאת, אסור לנו להתעלם מכך שגם בציבור הערבי אנחנו רחוקים ממיצוי אפשרויות התמיכה בחזית בקרב השכבות העממיות וביציבור העובדים, בקרב הצעירים והנשים ובקרב השכבה המתרחבת של אנשי אקדמיה ואינטליגנציה עובדת. יש מקום ליוזמה ולחשיבה יצירתית כדי לקרב ולשלב אנשים מכל המעגלים האלה בחזית.

המציאות שבה האפליה הלאומית נגד האוכלוסייה הערבית מתבטאת גם בקיפוח חברתי ובמבנה המעמדי של החברה (כמפורט בפרק על האוכלוסייה הערבית), מטילה עלינו – ככוח השמאל הפוליטי והחברתי – אחריות גדולה אך גם פותחת בפנינו אפשרויות אמיתיות. מקומה החברתי של האוכלוסייה הערבית הופך דווקא אותנו לכתובת הטבעית של מאבקה.

גם בציבור היהודי התייצבו איתנו, בחודשים האחרונים, נגד הגזענות ובהמשך גם נגד המלחמה בעזה מעגלים רחבים של אנשים, ובמיוחד צעירים. בירושלים נוצרה התארגנות מרשימה של משמרות רחוב דמוקרטיים להגנת עובדי אורח ועובדים ערבים מפני פורעים פשיסטיים. צעירים רבים השתתפו איתנו בהפגנות נגד מלחמת עזה מיזמה הראשון של המלחמה: בהפגנת האלף בהשתתפות לוחמים לשלום בירושלים, בהפגנות במרכז תל-אביב שנתקלו באלימות ימנית קשה, בסדרת ההפגנות היהודיות-ערביות בחיפה, שהשלישית בהם התמודדה עם בריונות ימנית אלימה ומסוכנת.

הפגנת כוחות השלום העקביים בכיכר רבין בתל-אביב ביום 26.7 הוכיחה שישנם אלפים רבים המוכנים להתייצב איתנו ברחוב גם כשהנהגות מרצ ושלום עכשיו מסרבות להשתתף. האלפים שמילאו את ככר רבין באותו ערב הגיעו אליה למרות מסע ההפחדה של הימין הקיצוני ולמרות הודעות המשטרה בכל כלי התקשורת שהרישיון להפגנה בוטל וקריאת המשטרה להימנע מלהגיע לכיכר. ההפגנה יצרה דינמיקה שהובילה להתרחבות ההתנגדות למלחמה בחברה הישראלית, ולהפגנה רחבה יותר – בהשתתפותנו - שלושה שבועות מאוחר יותר באותו מקום.

ניסיוננו במאבקי הסירוב לכיבוש מצביע על מעגלים נוספים של אפשרויות הפתוחים בפנינו. יוזמותיה של בנק"י והפעולות המוצלחות שניהלה, תחת הכותרת "צה"ל לא שווה", זכו לתמיכה רחבה בקרב הצעירים הערבים. מאבק צעירים ערבים-דרוזים נגד הגיוס, בהובלת וועד היוזמה הערבי-הדרוזי השותף בחזית, משך תשומת לב ציבורית רבה. מכתב השמיניסטים החדש, שליוונו אותו בתמיכה מתחילת הדרך, עורר דיון סוער בציבור הישראלי הכללי. עד עכשיו חתמו עליו יותר ממאה שמיניסטים.

מכתב הסירוב של אנשי יחידת המודיעין 8200 עורר סערה גדולה בישראל. שר הביטחון יעלון האשים "גורמים פוליטיים" בעמידה מאחורי המכתב, בניסיון לפגוע באמינות הסרבנים ובאמיתות כוונותיהם. מק"י וחד"ש גאות בעמדת התמיכה העקבית שלנו באנשי המצפון המסרבים לכיבוש.

אפשרויות התפתחות נוספות שלנו קשורות לגל התארגנויות עובדים חדשות, הנוצרות הן בתוך ההסתדרות והן מחוצה לה, במסגרת ארגון כוח לעובדים. רבות מההתארגנויות הן של עובדים צעירים. למרות שבאופן אישי פעילי חד"ש מעורבים ואף מנהיגים התארגנויות כאלה, חד"ש כמסגרת כלל איננה מחוברת אליהן.

בקרב הדור הצעיר, הערבי והיהודי כאחד, התארגנויות מתרחבים ביטויי? המחאה וההתנגדות. באוכלוסייה הערבית מתנהלים מאבקים בנושאי דיור, התנגדות להריסת בתים, הכרה בכפרים הבלתי מוכרים בנגד והתנגדות לתכנית פראוור, זכויות נשים וכדומה. עם זאת ניכרת בציבור הצעירים הערבים בישראל גם מגמה של התרחקות מהפוליטיקה, בין היתר בשל הייאוש מאפשרות השינוי. אנחנו צריכים לציין בדאגה שהאכזבה מהמפלגות הפוליטיות לא פוסחת גם עלינו ומתבטאת, בין היתר, בירידה באחוז ההצבעה בבחירות לכנסת. האתגר שבפנינו, בהקשר זה, הוא לדעת למלא את הפערים שהמערכת הפוליטית לא ידעה עד כה למלא.

בשנת 2011 פרצה בישראל – כמו בארצות אחרות בעולם, דוגמת ספרד ויוון – מחאה חברתית רחבת היקף, אותה ניתחנו לעומק בוועידתנו ה-26. למחאה החברתית בישראל היו מאפיינים ייחודיים משלה, מתוקף הנסיבות הספציפיות בהן התפתחה. אולם ניתן לזהות בה גם קווים משותפים עם מחאות דומות בעולם, למשל – התפקיד המרכזי שמילאו בה הצעירים. הניסיון מלמד, כי מפלגות קומוניסטיות אשר ידעו להגיב בצורה אפקטיבית להופעת תנועות מחאה אלה, הצליחו להגיע להישגים. דוגמא לכך, היא "השמאל המאוחד" – החזית של המפלגה הקומוניסטית הספרדית – אשר כמעט והכפילה את כוחה בבחירות.

בוועידה ה-26, אחרי שהתייחסנו לתרומתה של "פוליטיקת ההמונים" של מק"י להתפתחות המחאה, הזהרנו כי אם לא נפעל אנחנו בצורה פוליטית, מדויקת ומאומצת, לא תצליח המחאה החברתית בישראל להיות מתורגמת לשינוי פוליטי: "תהיה זו טעות גדולה לחשוב, כי המאבק הזה יתרום, באופן אוטומטי, לחיזוקו הפוליטי. ההיסטוריה עשירה בדוגמאות של מחאות חברתיות שלא תורגמו לשינוי אמיתי. השינוי מתרחש רק כאשר מחאה חברתית מתורגמת לפעולה פוליטית ולכתובת פוליטית. כדי שזה יקרה בישראל, צריכה להתגבש, מתוך המחאה החברתית, תנועה סוציאליסטית רחבה, אשר תכלול בתוכה, בצידנו, עוד קבוצות, התארגנויות, תנועות נוער וארגונים חברתיים. תנועה כזו צריכה לשלב ערכים סוציאליסטיים, מאבק דמוקרטי, אופי יהודי-ערבי והבנה של הקשר בין הכיבוש ובין בעיות החברה".

למרות המאמץ הגדול של חברינו, ברחוב היהודי והערבי כאחד, המחאה החברתית הגדולה לא רכשה אופי יהודי-ערבי המוני. תרמו לכך גם תופעות של הסתגרות במצוקות שכבות הביניים ואי מתן משקל מרכזי למעגלי המצוקה החברתית, כולל המצוקות החברתיות הקשות המאפיינות את האוכלוסייה הערבית בגלל מדיניות האפליה הלאומית. נקודת חולשה נוספת של המחאה הייתה הניתוק בין השאלות החברתיות לבין מדיניות הכיבוש והמלחמות. חולשות אלה של המחאה לא אפשרו לה להתקדם לעימות הדרוש עם הממסד השלטוני. ומנעו יצירת שינוי פוליטי אמיתי בעקבותיה. שני הכוחות הפוליטיים שניבנו מהמחאה החברתית, היו מפלגת "יש עתיד" של יאיר לפיד, ובמידה פחותה יותר גם מפלגת העבודה, בהנהגת שלי יחימוביץ'. עם כל ההבדלים ביניהם, שני הכוחות הפוליטיים הללו לא ביטאו תרגום פוליטי אמיתי של ערכי הצדק החברתי עליהם יצאו ההמונים להפגין ברחובות הארץ. מאחורי מסך עשן של דיבורים חברתיים ריקים מתוכן, הציעה "יש עתיד" אג'נדה קפיטליסטית מובהקת. שלי יחימוביץ', אשר ניתקה בין הנושאים החברתיים לבין נושאים המדיניים, בעצם שיחזרה את נקודת החולשה של המחאה החברתית.

בשנה שחלפה מאז הבחירות, התברר כי שני כוחות אלה – אשר בבחירות לכנסת הצליחו לנקז אליהם תמיכה מסוימת מקרב פעילי המחאה החברתית ותומכיה – איכזבו קשות. "יש עתיד" היא שותפה מרכזית בממשלה קפיטליסטית-קיצונית המקדמת פוליטיקה הפוכה לצדק חברתי, ואילו שלי יחימוביץ' הפסידה את הפריימריז במפלגת העבודה לטובת יצחק הרצוג, אשר הציע חזרה מלאה לאופי הממסד-המפא"ניקי הישן של מפלגת העבודה.

האתגר של מתן ביטוי פוליטי נכון למחאה החברתית נותר התפקיד שלנו. הפוליטיקה שלנו היא המציעה התגברות על שתי החולשות של המחאה החברתית הגדולה – ההפרדה המלאכותית בין החברתי והפוליטי והעדר השותפות היהודית-ערבית העמוקה בשדה הפעילות.

סכנות

התחדשות והרחבה של חד"ש דרושה היום עוד יותר נוכח הסכנות בפניהן אנחנו ניצבים. ההתפרצויות פאשיסטיות והתגברות סכנת הפאשיזם, כפי שנותחו בפרק העוסק בנושא, מציבים בפני החזית משימות ואתגרים מורכבים ומטילים עלינו אחריות גדולה.

העלאת אחוז החסימה, עליה החליטה הכנסת לאחרונה, היא חלק ממהלך רחב של מתקפה על המרחב הדמוקרטי, על האוכלוסייה הערבית ועל חד"ש כמסגרת פוליטית יהודית-ערבית משותפת. העלאת אחוז החסימה נומקה בצורך להגדיל את היציבות במערכת הפוליטית ואת ה"משילות". אך לנימוק זה אין כל בסיס במציאות. מעולם לא היו אלה המפלגות הקטנות שגרמו להקדמת בחירות בישראל. הבחירות בישראל מוקדמות בגלל בעיות בתוך המפלגות הגדולות, או בין המפלגות הגדולות לבין עצמן. לא המפלגות הקטנות הביאו לפוליטיקה את שיטת הפריימריז המושחתים, ולא הן הביאו לכנסת רשימות של ח"כים שמונו מ-א' ועד ת' בידי מנהיג המפלגה. ההיפך הוא הנכון – היו מפלגות קטנות אשר תרמו לפוליטיקה הישראלית גישות ערכיות, עמדות אידיאולוגיות וחברי כנסת מצטיינים מעל הממוצע.

מאחורי התירוץ אודות "משילות", מסתתרות הסיבות האמתיות שעמדו לנגד עיני אלה שהובילו להעלאת אחוז החסימה:

הסיבה ראשונה להעלאת אחוז החסימה היא גזענית. העלאת אחוז החסימה נועדה להקשות על מפלגות אשר עיקר מצביעיהן הם מקרב האוכלוסייה הערבית. רק כך אפשר להבין את המספר המוזר עליו הוסכם בתור אחוז החסימה החדש – 3.25%. בתגובה לביקורת שהושמעה נגדם בעניין זה, אומרים שר החוץ ליברמן ואנשיו שהם פשוט מציעים לערבים להתאחד. כשדברים אלה נשמעים מפיו של ליברמן, אי אפשר להתעלם מהאופי המתנשא והגזעני שלהם. באומר זאת, ליברמן מתיימר

לקבוע לאזרחים הערבים אילו מפלגות תהיינה להם, אבל בעצם מטרת נתניהו, ליברמן והימין הישראלי היא לייצר כלי פוליטי לפסילה והדרה קולקטיבית וטוטאלית של כלל הייצוג של האזרחים הערבים בישראל.

אבל מעבר לכך, ברור שמצב בו הפוליטיקה בארץ תתחלק בין מפלגות יהודיות-ציוניות לבין מפלגה ערבית אחת – הוא מצב אידיאלי מבחינת האג'נדה הגזענית של גורמים מרכזיים בשלטון. הקיטוב הלאומי שיווצר בעקבות מצב זה, יהיה צעד משמעותי בדרך לדחיקת הציבור הערבי החוצה מהפוליטיקה הישראלית, ובהמשך – גם לדחיקה פיזית שלו מחוץ לגבולות המדינה. אכן, אי אפשר לנתק את העלאת אחוז החסימה מרעיונות "ההתנתקות מאום אל פחם" המבטאים תפיסה לאומנית מסתגרת וצרה לגבי אופייה של מדינת ישראל, תפיסה על פיה אין לאזרחים הערבים מקום אמיתי במדינה.

מול המהלך הכוחני הזה של ליברמן ושותפיו, מוטלת עלינו האחריות ההיסטורית לשמור על האופציה הפוליטית המשותפת היהודית-ערבית שהינה אופציה אסטרטגית מעבר לצורכי השעה, כל שעה. האופציה הזו היא החלופה האמיתית היחידה לפוליטיקת ההפרדה. היא מבוססת על תפיסה דמוקרטית לגבי אופייה של המדינה, בניגוד לגישה השוללת את זכותם של האזרחים הערבים-הפלסטינים בישראל לשוויון לאומי ואזרחי ליברמן מוביל את ההפרדה הלאומית הקיימת אל המסקנה הקיצונית של טרנספר פוליטי. מולו נדרשת היום, יותר מאשר אי-פעם בעבר, פוליטיקה הפוכה, כזו המחברת יהודים וערבים למאבק על דמותן ועתידן של החברה ושל המדינה.

העלאת אחוז החסימה היא מהלך אנטי דמוקרטי מובהק. סיבה משמעותית נוספת שלה, נעוצה ברצון להגביה את החומות שמסביב לפוליטיקה. בעקבות המחאה החברתית של שנת 2011, הממסד השליט בארץ מעוניין ליצור חסמי כניסה קשים יותר, אשר ימנעו מכוחות של שינוי חברתי להיכנס לזירה הפוליטית ולהשפיע עליה.

המסקנה: דרושה התחדשות של חד"ש

הצירוף אותו תיארונו, של האפשרויות והסכנות, מחייב אותנו לפעול באומץ ובנחישות לשינוי עמוק בחד"ש, ולחדש אותה כמסגרת יהודית-ערבית של מאבק לשינוי חברתי ופוליטי.

החזית הדרושה היום לא יכולה להיות רק מסגרת של הליכה לבחירות. היא צריכה להיות תנועה של מאבק בשטח. היא לא יכולה להסתפק במצע פורמאלי – היא צריכה לדעת להציע חזון מלהיב ומגייס. היא לא יכולה להסתפק באמירה הפוליטית – היא צריכה להיות תנועה אמיתית של שינוי פוליטי וחברתי. אסור לה להסתגר בתוך עצמה – המתכונת שלה חייבת להיות פתוחה ומזמינה ולאפשר למי שפעיל להשפיע על ההחלטות שמתקבלות.

החזית צריכה להיות בית פוליטי – ולתת תחושה של בית פוליטי – לכל מי שתומך בדרך האחרת, בערכים של שוויון ושלום: שותפות יהודית-ערבית מול מדיניות הכיבוש וההתנחלויות, האפליה וההפרדה הלאומית, מול הגזענות וסכנות הפאשיזם; מאבק לפיוס ישראלי-פלסטיני היסטורי ולשלום צודק מול מדיניות הנצחת הכיבוש והמלחמות; פוליטיקה מעמדית של צדק חברתי ומחויבות לעם העובד מול השיטה המשרתת את בעלי ההון, דרך חברתית מתקדמת של שיוון לנשים, התנגדות לפונדמנטליזם ולשימוש בדת לצרכים פוליטיים ומאבק באלימות החברתית.

מתכונת החזית הדרושה היום חייבת להיות פתוחה ולא מסתגרת, חזית שלא רק מקפידה על התנהלות דמוקרטית אלא גם על אווירה דמוקרטית כדי שכל מי ששותף לערכים שלנו יוכל לראות בה בית פוליטי אמיתי. היא צריכה לאפשר למי שפעיל בתוכה באמת להשפיע על ההחלטות שמתקבלות. היא צריכה להתבסס על מסגרות גמישות לפעולה משותפת, ברמה מקומית, אזורית וארצית, בכל בנושא העומד על סדר היום.

אנחנו פתוחים לדיאלוג אמיתי, לביקורת ולהצעות לשינויים עם חברי מפלגה, אנשי חזית, תומכים ומצביעים, ועם כוחות ואנשים סמוכים לנו. אנחנו פתוחים להרחבת מעגל השותפים בחזית, על בסיס פוליטי מוסכם,

על בסיס התפיסה הזו ניזום תהליך ציבורי של הידברות, עם שותפינו בחד"ש ועם כוחות, חוגים ואנשים סביבנו, נקיים מפגשים פתוחים באזורי הארץ השונים וביחד נחתור לגיבושו ולביצועו של השינוי הדרוש בחזית.

מיהם השותפים שלנו למהלך הזה?

ראשית כל, שותפינו בחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, אשר הולכים איתנו כברת דרך ארוכה, מתוך תפיסות פוליטיות זהות לשלנו, ולעיתים גם מתוך תפיסות אידיאולוגיות הקרובות מאוד לעמדותיה הרעיוניות היסודיות של המפלגה הקומוניסטית הישראלית.

שנית, הצעירים הרבים – היהודים והערבים – אשר אינם מוצאים כיום את ביתם באף אחת מהמסגרות הפוליטיות, אולם מעורבים במאבקים רבים וחשובים: נגד הכיבוש ולמען שלום צודק, נגד האפליה הלאומית של המיעוט הפלסטיני בישראל, נגד הגזירות הכלכליות, נגד תכנית פראוור לנישול הערבים-הבדואים בנגב; נגד ייצוא הגז הטבעי ושווד משאבי הטבע, נגד גיוס החובה של הצעירים הערבים-הדרוזים, ונגד כפיית שירות אזרחי או עידוד התנדבות לשירות צבאי של צעירים ערבים באופן כללי; למען חברה מתקדמת ונאורה, למען קידמה חברתית ושוויון זכויות לנשים.

שלישית, אנשים אשר כיום חשים עצמם קרובים לאחת מהמפלגות הפוליטיות האחרות, אולם חזית יהודית-ערבית מתחדשת יכולה להיות להם בית.

רביעית, קבוצות והתארגנויות הנמצאות סביבנו והיכולות להשתלב בחזית במסגרת הארגון והמיתוג המחודש שלה.

בנוסף לכוחות אלה, מהלך של התחדשות חד"ש יביא לחיזוק החזיתות המקומיות והתחדשותן על בסיס אמות מידה עקרוניות ולא רק מתוך שאיפה להישגים מוניציפליים על אף חשיבותן. הרחבת החזיתות המקומיות תתרום, מצידה, לחיזוק החזית הארצית. במקביל לכך חשוב לפתח מסגרות של פעילות של החזית מעבר לרמה המקומית, בזירות מאבק פוליטי, חברתי וסביבתי. פורומים ארציים ואזוריים פעילים של החזית, שיובילו את הפעילות בתחומים השונים, יכולים להיות דרך חשובה לשילובם של אנשים וכוחות נוספים בתוכה.

התחדשות חד"ש לא תתרחש מאליה. היא מחייבת פעולה שיטתית, מיפוי קפדני של האפשרויות ודיאלוג אמיתי וכן עם האנשים שסביבנו. זה מהלך לא פשוט ומורכב, אבל נכונותנו להתגייס אליו היא חיונית. אנחנו קוראים להקמת קבוצת עבודה, שביחד עם שותפינו בחד"ש ומוסדותיה, תקדם את התהליך ותבחן לעומק את האפשרויות הקיימות להציע תכנית עבודה מפורטת להתקדמות.

אנחנו ניגשים למהלך החיוני של התחדשות חד"ש באומץ ובאחריות. אנחנו עושים זאת תוך אמירה ברורה ומתוך ביטחון עצמי, כי בכוננתנו להתגבר על חולשות העבר, תוך המשכיות של הישגי העבר; כי אנחנו מוכנים לעשות חשבון נפש אמיתי, הן כלפי פנים והן כלפי הציבור; כי אנחנו פתוחים לביקורת, גם אם היא קשה ונוקבת; כי הדלת פתוחה בפני כל אדם – צעיר או מבוגר, גבר או אישה, יהודי או ערבי – המוכן לקחת חלק בפרויקט המלהיב של מציאת מוצא-החוצה מהמבוי הסתום, אליו נקלעה החברה בישראל.